

СЛОВО Просвіти

**БЕЗ МОВИ
НЕМАЄ
НАЦІЇ!**

БЕРЕЗЕНЬ, Ч. 3(81), 2001 РІК

ВСЕУКРАЇНСЬКЕ ТОВАРИСТВО «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

*Щоб наша правда не пропала,
Щоб наше слово не втирало!*

9 березня 2001 року у Києві біля пам'ятника Тарасові Шевченку зібралися тисячі українців під національними прапорами. Думалось і говорилося так:

— лише тоді, коли в Україні влада буде справді українською;

— лише тоді, коли влада і політики не смітимуть привласнювати святе ім'я Шевченка і спекулювати ним;

— лише тоді, коли влада не боїтиметься глянути в очі людям і заговорити до них біля пам'ятника Кобзареві;

— лише тоді, коли всі пророцтва безсмертних віршів Тараса Шевченка збудуться і запанує в нашій державі «святий і праведний закон» справжньої демократії, —

лише тоді Україна, Шевченко, народ стануть дійсно вільними!

Голова Товариства, народний депутат України Павло Мовчан

Дорогі мої українці, мої побратими, просвітяни незалежної України!

Вам, а через Вас — усім тим, хто два-надцять років тому відважився долучити до свого, Богом і батьками даного імені оце прекрасне ім'я «просвітянин», висловлюю свою вдячність за постійне відчуття плеча, відчуття єдності, правдивої, повсякденної соборності «Просвіти» — із Заходу до Сходу, від Півночі до Півдня, яка, як і сама мати-Україна, ось уже ціле десятиріччя позначається не лише географічними назвами, а й іменами просвітян — Вашими іменами, дорогі делегати VI з'їзду «Просвіти»!

Майже два місяці тому ми розпрощалися з XX сторіччям, і на екранах нашої уяви виникли титанічні постаті, що робили українським останнє сторіччя, і серед них, безумовно, батьки «Просвіти», які ще й досі не посіли належного місця в суспільній свідомості... Природним підсумком минулого вже віку є постання Української держави, про ідеологічні параметри якої та наявну суспільну якість ми змушені будемо говорити не в оптимістичних означеннях. А це свідчить про непогасле почуття патріотизму та історизму і про те, що ми сприймаємо історію лише за умови неодмінності нашого права на місце в ній нашої нації. Всі попередні очікування кінця віків супроводжувались есхатологічною неминучістю краху світу.

А ми всі, тут присутні, виповнені абсолютно протилежного жадання: дійсного відродження України як держави національної, а не космополітичної, як держави вистину незалежної у всіх її виявах, і передовсім у національному, тобто українському вимірі. Та, роблячи подібні підсумки, мусимо бути відвертими: XX сторіччя — це масове винародовлення українців, тотальне обездуховлення, деморалізація і свавільня режиму, який, властиво, лише перифарбувався; знедолення та знекровлення української ідеї XX сторіччя — це сибірські несходимості, масові переселення українців, втрата земель, втрата величезного генетичного запасу, втрата великого інтелектуального ресурсу на тлі Чорнобильської катастрофи. Інколи в нас виникало відчуття, що Всевишній відвернувся від нас, якби самі не були свідками того, що його присутність в українській найновішій історії принаявна.

«ПРОСВІТА» — СПРАВА ЛЮДЕЙ, ПОКЛИКАНИХ БОГОМ

24 лютого 2001 року в Києві відбувся з'їзд Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка. В його роботі взяли участь 265 делегатів усіх обласних об'єднань, Криму та Севастополя.

Але шляхи випробу для нас уже інші: на матеріальні нестатки, на ідеалізацію насолод, а не відповідних самообмежень, на прагматизм, а не романтичну самовідвагу. Логічним вважається спад духовної температури наприкінці віку, так само як і відлучення молоді від родових джерел, що жили впродовж віків усю націю.

Три чверті останнього десятиріччя для всіх нас були очікуванням дива державності, що пропустить весь наш люд як через велетенські ворота до раю. Та останні п'ять років нас отверезили і розвіяли ілюзію про всерозв'язуючу державність, ілюзію про націю як об'єднання людей, що мають одну мету, з однією кореневою системою культури, мови та історії. Влада поняття нації уміло замінила на інше — на електорат, на населення. Для нас же це поняття — перелоги, нива, якій треба повернути силу і родючість.

Дійсно, ми не можемо змінитись у мліг ока, але ми можемо і мусимо визначити причини наших духовних негараздів і шляхи їх усунення. І чи мусимо дякувати Богові за жорстокий урок останніх шести років, бо тепер уже точно знаємо, хто є хто і як нам діяти.

Наша національна просвітницька справа — це справа людей, покликаних Богом, письменників, педагогів, учених, лікарів, журналістів, філологів, просто українців. Тому в метафізичному плані нашими опонентами, я переконаний, є слуги диявола. І прояви цих сил очевидні: підлість, зажерливість, аморальність, брутальність, розпусність. Ми не лише стали свідками того, як опалюються наші святині, святі імена, як ведеться на рівні підсвідомості тотальне опромінення нації жорстокістю, розпусністю, вседозволеністю, але й зуміли з'єднатися в ту силу, що протистоятиме цьому. І ті, хто гадає, що саме вони вміло грають нами, відчужуючи від нас і долю нашу, і слово, і самого Всевишнього-

Члени президії з'їзду (зліва направо): Юрій Гнаткевич, Олександр Пономарів, Павло Мовчан, Микола Нестерчук, Григорій Булах

го, і нашу культуру, повинні знати: для нас це не гра, а життя. А програвати своє життя ми не збираємося. Ми збираємося жити!

«Просвіта» сьогодні — життєспроможна і, я б сказав, життєстійка організація: крайові організації в усіх областях України, в Криму та в місті Севастополі згуртували навколо себе близько 200 тисяч членів і симпатиків Товариства, працюючи в 324 районних та 151 міському осередках. За цими значними цифрами ми хочемо знати кожного просвітянина, назвати його ім'я, бачити його очі й чути його голос, бо саме ці люди були і є розчиною, завдяки якій завдавалися і здійснювалися наші просвітянські, наші українські справи!

І якщо сьогодні ми говоримо про державницьку свідомість українця нинішнього часу, то саме ці люди є її фундаментом і активними розбудовниками.

Маніпулятори суспільною свідомістю, відпрацювавши свої технології в останні

роки, вже були повірили у свою всемогутність і безкарність, у свою вічність, пам'ятаєте: «вічне — навіки!». Прибравши до своїх рук усім миром надбане майно, розгалузивши по всій Україні російські і проросійські мас-медіа і відпрацювавши за межами України технології управління свідомістю, але засотосувавши до нас, вони повірили, що зіп'лять з національного організму те, що не вдалося зіп'ляти за радянських часів: слухняну, податливу біомасу, якою керують ПР-технології. Лицемірство і небачена безсовісність прийшли на заміну фальшивій комунідеології... Україна стала суцільним полігоном випробувань цих технологій: як з нації потрібно творити біомасу, консервуючи інтернаціоналіста-совка, зі святинь — витворювати збоченство і вурдалаків, велику, багату мову перетворювати на «повне марабу», з підлітків-романтиків продукувати споживачів наркотиків, а продовжувачок нашого роду — дівчат і матерів — постачати як товар на людоловні ринки, — кількість їх уже перевищила критичну для нації позначку — 600 тисяч; як національний інтелект робити мініялою і асенізатором Європи, а українських фахівців перетворити на сезонних наймитів... Цей ряд можна робити безкінечним, бо саме в літа, якими позначений звітний період, ми зіткнулися з небаченими досі проблемами, що стосуються здоров'я нації та її перспективи, загрожуючи не лише українській мові з її проблемами, а самому життю, духовному і фізичному здоров'ю носіїв нашої мови...

Зародки цих проблем проклюнулися, звісно ж, не вчора і не раз називалися не лише нами. Ми сподівалися, що з'явиться політична воля у керівництва держави, і передовсім Президента, і ситуація буде змінена, руйнація зупинена, а ми, просвітяни, будемо мобілізовані як державне духовне воїнство. Ні, навіпаки. Одеський акордеоніст стає першою культурною величиною, російські

Робочий момент з'їзду

газети — державним рупором, російський сімферопольський поет А. Коротков — проголошується першим поетом на весь обшир СНД, а Національний палац «Україна» — стає культурним центром адаптації українців до російської попси та збоченства з усього світу, центром кобзонізації України.

Приголомшливо, що подібні кобзонівські центри діють по всій Україні, — Міністерство культури, Кабінет Міністрів, Адміністрацію Президента можна було б всуціль заклеїти афішами чужоземних — читай російських — виконавців, якби ми попрохали вас привезти ті афіші, що бодай протягом останнього півріччя з'являлись у Києві та в обласних містах України. А ми скоро так і зробимо! — бо наші просвітянські неодноразові аргументовані звертання до влади якщо й давали, то короткочасний результат. Завозячи нам низькопробний ширпотреб, цілі інтер-бригади, натомість, вивозять українські гроші, тут же, ще до хутора Михайлівського, конвертуючи їх в американську валюту. Здається, що ці проросійські агітбригади спеціально кинуті проти нас, українців, і формуються вони за проханням і протекціонізмом найвищих владних кабінетів. Ос-

ти, де наша влада, де наші оборонці-патріотники, хто так брутально упхався в нашу домівку і врятує на свій розсуд, що з нами сталося, що нас очікує? І доки це все триватиме? Беру на себе сміливість стверджувати, що людям це обридло. Підстави цій думці шукаю в багатолюдді наших просвітянських заходів — і тут, в Києві, і в містах України: Івано-Франківську, Львові, Чернігові, Чернівцях, Луцьку, де їх вдалося нам проводити. Не називаю імена ентузіастів і теми вечорів — про них ви прочитаєте в нашому «Літописі»; назву проблему, перед якою часто зупиняються найкращі задуми: найбільші сценічні майданчики віддано не нам, українцям і просвітянам. Тим, хто розпоряджається ними, навіть на думку не спадає планувати їх надання нам бодай двічі на рік: у День народження Кобзаря та День української писемності і мови. Запевняю вас, це були б дійсно українські, високохудожні, авторитетні заходи. А «Просвіта» давно вже готова їх здійснити, ми вміємо і знаємо, як їх проводити.

Здавалося б, молода держава повинна була б себе усвідомити в національному вимірі, самоідентифікуватись, натуралізувати інші етнічні вкраплення,

Делегація Закарпатської «Просвіти»

ких гастролерів. На моє запитання до Міністра культури: «Чому це так сталося?» — почув відповідь: «Здаємо в оренду російським театрам, аби платити українським акторам зарплату...» Міністрові навіть на думку не спадає, що ті «орендарські кошти» не привозяться в лантухах з Москви чи Тули... Що це — кривні наші гривні, котрі, конвертуючись, вилітають через квартиру до сусідньої держави. Цей приклад є яскравим і загальним для всієї влади: здаємо Україну в оренду і годуємо упроголодь населення України.

Здали вже все, що можна і не можна: українські порти, генеруючі системи, здали наші чорноземи, здали всю інформаційну сферу, здали на студіях павільйони, здали видавничі комплекси, здали телевізійні центри, здали... Україну...

Я змушений виломлюватись з культурологічних, мовних, освітніх проблем у політичне поле. Тому що мовна проблема, як ніколи раніше, в Україні стала гострою політичною проблемою.

Перефразовуючи загальновідомий вислів, скажу: мова — сконцентрований вид політики в Україні. На що ми можемо сподіватися, на що розраховувати, на яку власну перспективу, коли на тисячу жителів в Україні минулого року випущено лише 370 книг? Для порівняння: в Росії — 3479. В Україні художньої літератури видано в 12 разів менше, аніж в Росії, а за тиражами — у 83 рази менше. І лівова частка цих видань реалізується в Україні. А книга в Росії утричі дешевша, ніж у нас. Отже, відсутність елементарної конкуренції

нищить наші видавництва, наші ринки. А коли ще враховувати розрив між купівельними спроможностями наших громадян і сусідньої держави, то можна лише мати одну перспективу... тобто ретроспективу.

Зрозуміла річ, що ніколи, наголошую — ні-ко-ли, доки ми живі, не погодимося на цей варіант розвитку, так само, я переконаний, що ми всі готові жертвою боронити не колись, а вже нині наші права на свою рідну мову, свою культуру, свою державу, а не їхню, — свою освіту, своє військо, свою Церкву... І ця моя заява — не голослівна.

Тільки Видавничий центр «Просвіта» на український книжковий ринок протягом звітного періоду поставив 50 тисяч «Кобзаря» (усього ж «Просвітою» видано 67 тисяч «Кобзарів», і наше завдання — ще й ще повторювати видання цієї Біблії українського народу); 30-тисячним тиражем видано «Виручалочку» — енциклопедію початкової школи, 10-тисячним — «Чорну книгу України» — літопис голодомору, 55 тисяч — а це найбільша цифра в Україні — такий здобуток Анатолія Погрібного та його «Розмов про наболіле», 20 тисяч — загальний тираж підручника «Українська мова» та довідника «Правильно-неправильно», 5-тисячний тираж книги «Просвіта: історія і сучасність», а ще — унікальне, раритетне видання накладом 1000 примірників — «Міські та містечкові Герби України», «Подорожній щоденник» Крмана — 3 тисячі, «Поетичний пунктир походу» Олеся Гончара — 2 тисячі.

Як бачимо, ми поволи, але невпинно рухаємось до повного здійснення своєї, однієї з головних, ідеї: створення великої бібліотеки, бібліотеки «Просвіти».

ВУТ «Просвіта» власним коштом протягом 1996—2001 років спільно з телекомпанією TV «Просвіта» виготовила цілу низку телефільмів:

1. «Хресна дорога» (режисер І. Негреску).
2. «3 місяці добродетелі» (режисер В. Лукаш).
3. «Самопоміч» (режисер Ю. Юрченко).
4. Серіал «Земля на крові» (задум П. Мовчана):
Фільм І. «Замість Бога» (режисер О. Денисенко).
Фільм ІІ. «Тупики магістралей» (режисер В. Артеменко).
5. «Симфонія споріднених міст» (автор-оператор Є. Огібенін).
6. Серіал «Поклик землі» (задум П. Мовчана):
Фільм І. «Хліб наш насущний...»

Продовження на с. 4

Тернопільська делегація: молодь і патріархи

танній приклад — «Честь имею пригласить», або новорічна нафталінова лавочка Яна Табачника, де трачені мілью московські артисти роїлися навколо начебто українських державців...

Витримаємо? — Мусимо... Станьмо хором — всім собором! Адже без вас, шановні просвітяни, дорогі мої друзі, Україна не відбулася б десять років тому, без ваших зусиль вона не постане дійсно незалежною і тепер, не вивітрив свою хату від усілякої нечисті — для своєї таки ж правди і волі...

Саме задля цього ми виходили на наші пікетування і мітинги, яких щороку проводилося близько 120 — по всій Україні і в Києві; організовувалися наші конференції з найбільш актуальних питань різного рівня — від районних до міжнародних, загальним числом близько 150 за звітний період; прочитано 1700 лекцій; організовано і проведено 160 виставок та близько 100 конкурсів-оглядів. І, як правило, вони були багатолюдними, цікавими, знаходили відгук у пресі та засобах масової інформації.

Хтось із філософів зауважив, що в молодих державах процвітають мистецтва, у зрілих — науки, а в старих — ремесла і торгівля. Та, на жаль, це не про Україну. У нас усе навиворіт: панують чужа культура, чужа мова, чужі звичаї. Вони просочуються через усі щілини, через усі отвори, через усі річища. І виникає логічне запитання: а де ж наше місце, де наш капітал, де наші кош-

так це відбувається в усьому світі, від Ізраїлю до Естонії, не кажучи вже про США чи близьку нам Чехію. Бо культура в наш час є найефективнішим ідеологічним чинником, який лише і спроможний забезпечити цю самоідентифікацію. Що позосталося від нашої культури, якщо навіть сцена нашого Національного драматичного театру імені Івана Франка стала місцем ристалищ російсь-

Посланці Шевченкового краю — просвітяни Черкащини

Продовження. Початок на с. 2—3

Фільм П. «Екран земельної реформи».
7. Серіал «Події року» (три серії) (автор-оператор В. Лукаш).

8. Серіал «Зустрічі і діалоги». Ведучий П. Мовчан:

Фільм І. «Канада».

Фільм П. «Америка».

9. Серіал «Слово животворяще». Ведучий П. Мовчан.

Фільм І. «Логос. Коло».

Фільм П. «Молода Просвіта».

10. Телевізійна програма «Вікна в світ», ТРК «Київ», щотижнева програма на 30 хвилин. Ведучий П. Мовчан.

11. Телевізійні програми, відзняті на вечорах ВУТ «Просвіта» (130 років «Просвіті», творчий вечір Д. Павличка, ювілейний вечір П. Мовчана та інші).

Щойно започатковані фільми:

1. «Гайдамацький шлях».

2. Програма «Світ пригод Валентина Щербачова».

3. Програма «Українська хвиля» про українську мову та українську пісню.

4. Наступний фільм серіалу «Слово животворяще».

Фільм ІІІ. «Вавилонська вежа».

Всі фільми телекомпанії TV «Просвіта» були в ефірі на каналах УТ-1, УТ-2, телеканалі ТРК «Київ» з повторами.

Спільно з телестудією «Європа» було виготовлено до 500-річчя Берестейської унії 6-серійний телевізійний фільм «Наш дім», присвячений життєпису митрополита Андрея Шептицького.

Понад чотири роки велися радіопередачі, присвячені другому тисячоліттю Рідзв Христового на духовні теми. Серед них зокрема:

1. Вчення Ісуса Христа.

2. Духовні глибини вчення Ісуса Христа.

3. Доля Української Церкви від Андрія Первозванного до нашого часу.

За ці роки зроблено понад сто передач духовно-просвітницької тематики, які вела Катерина Мотрич.

Я опираюсь на ті справи, які день у день роблять просвітяни всієї України, — роблять безкоштовно і безгонорарно, опираючись на єдину — але таку, що ніколи не девальгується! — валюту: відданість українській справі. Я вірю, що настануть ті часи, коли історія складе шану творцям-журналістам і редакторам, завдяки яким ідуть до людей чернігівські просвітянські видання «Сівєрщина», «Просвіта», «Біла хата», «Сівєрський літопис» — трудами Петра Антоненка, Василя Чепурного, Сергія Павленка; линуть до дитячих сердець харківський «Журавлик», Анатолія Кіндратенка та чернівецька «Ластівка» Віктора Косяченка; б'є «Дзвін Севастополю».

Просвітяни Рівненщини — делегати VI з'їзду

поля» невтомного дзвонаря на зросійщеному Флоті, розгойдуваний Миколою Гуком; упевнено зростає «Січеславський край», почавшись із рукописної газети, завдяки зятості і наполегливості Володимира Заремби; відродилася львівська — найперша наша газета «Просвіта»; видрукувано цілу бібліотечку просвітянських видань в Херсоні стараннями вчорашнього молодого просвітянина, а сьогодні голови крайового об'єднання Олега Олексюка; широко відкриває двері українському слову на Кримському півострові «Кримська світлиця»; тільки-но простелася до людей «Аркасівська вулиця» в Миколаєві; живе унікальний «Народний лікар України» в Житомирі завдяки Анатолію Журавському, що за час виходу газети зібрав дивовижні багатства народного траволікування, а «Слово Просвіти» нарешті стає 16-полосним тижневиком, починаючи з травня нинішнього року.

І все це ми робили не «завдяки», а «супроти»... Мало яка обласна чи міська адміністрація, жодні багатії не стали нашими спонсорами, незважаючи на високий професійний рівень цих видань, їх наповненість високими моральними принципами і увагою до життя рядового українця. І все ж — це наш великий набуток, наша висота на плацдармі інформаційного простору, захопленого чужоземним словом.

Відтак питання: що ж за останній звітний період було набуто незалежною Україною свого? — залишається надзвичайно актуальним, актуалізується тепер уже — з кожним днем! — Шевченкова сентенція: «на нашій не своїй землі»... Маємо один безсумнівний набуток: кількість проблем, яких не було в Ук-

раїні навіть за радянських часів. «Просвіта» першою в Україні — у 1994 році заговорила про інформаційний простір як складову національної безпеки в державі і неоднораз поверталася до цієї проблеми — всі ви пам'ятаєте серію наших «круглих столів» з міністерствами, наші міжнародні конференції, перелік яких зайняв би не одну сторінку. Але — який він, той звуковий простір навколо нас? Яскравою ілюстрацією є хоча б співвідношення україномовної музики

Делегация Львівщини. В центрі — письменник Роман Іваничук, хрещений батько «Просвіти»

та української мови на каналах недержавних радіостанцій (ФМ):

1. Гала-радіо — 5 %, — 20 %; Радіо «Довіра» — 5 %, — 0 %; Русское радио — 0 %, — 0 %; Наше радіо — 5 %, — 10 %; Європа Плюс — 0 %, — 0 %; Радіо Ютар — до 5 %, — 0 %; Супер Нова — 5 %, — 0 %; Хіт — ФМ — 0 %, — 0 %... Це далеко не повний перелік...

Про телебачення ви всі, шановні делегати, добре знаєте. Центральне правління «Просвіти» минулого року провело за допомогою студентів інституту журналістики (НДУ) аналіз мовного режиму вітчизняних телеканалів. Ось результат: загальне співвідношення в Україні: три години мовлення — українською мовою, до 16 годин — російською... Сьогодні ми все це залишаємо лише для коментарів, але як нам діяти, що чинити?..

Ми всі добре усвідомлюємо, що інформаційний простір держави набагато важливіший, аніж повітряний. Для того, щоб деколонізуватись не лише економічно, а й політично, і найважливіше — ментально, потрібно було виробити державну програму не тільки розвитку чи функціонування мови, а програму самоідентифікації нації, для чого необхідно провести структурну реформу державного

управління для ефективного регулювання і контролю функціонування державної мови та вітчизняної продукції на внутрішньому ринку культури та інформації. І наша громадська організація розробила таку програму та подала її до Кабінету Міністрів. У ній передбачається нагальне реформування усієї інфраструктури культури на ринкових засадах, аби досягти в цій галузі максимального економічного ефекту, забезпечивши пріоритетність розвитку україномовної та національної за суттю культури. До цієї програми ми ще повернемося, бо вона передбачає участь усіх крайових об'єднань.

Проте ми можемо констатувати, що влада віддала на відкуп «торгашам-космополітам» неміряні гектари інформаційного простору, включно з державним телеканалом, який послідовно і сплановано, щовечора і щоранку все більше «руськішає», а до того ще й демонструє безкінечно радянські стрічки, про «єдиную и неделимую», працюючи все на ту ж ідею: законсервувати на території України совка, «чей адрес — не дом и не улица, чей адрес — Советский Союз»...

Відбувається глибока деформація художніх запитів та естетичних смаків, зумисно спедальовано знецінюються на всіх телеканалах, радіоканалах та в 90 відсотків періодичних видань — національні ідеали, девальвуються національні традиції, в тому числі художні та етнічні, що споконвіку лежали в основі естетич-

них ціннісних орієнтирів формування нашої нації. З небаченим лицемір'ям та яничарською люттю всі ці «Інтери» та прочая поширюють антиукраїнські настрої, зневагу до політично-культурних традицій, прикриваючись дешевими ідеями про «загальнолюдські цінності» та «демократичні права», відмовляючи титульній нації в її засадничих правах.

Нове покоління українців виховується на масних одеських анекдотах та тюремному російському жаргоні. І все це не могло не позначитись на духовній атмосфері в суспільстві та безсумнівному показнику: кризі влади... Так далі тривати не може.

Вже тепер ми всі зрозуміли, що влада олігархів, яка вибудувалася в Україні за останні чотири роки, — для України є згубною. «Те, що вигідне олігарху, — не вигідне Україні».

Вони самі себе оголосили новою українською елітою, вони самі себе возвеличують, самі себе рекламують, самі себе нагороджують, витворили самі собі «нову-стару» культуру на «общепонятном языке» і підводять нас не лише під переяславсько-дніпропетровські угоди, а й під найближчий референдум про статус російської мови як другої державної. Це вони затіяли широке обговорення дво-

На з'їзд миколаївські просвітяни привезли нову газету «Аркасівська вулиця»

мовності в Україні... Одним з теоретиків та ідеологом «двуязычія» виявився синок з сімейства Деркачів, вихованець Московської школи КДБ: «Выскажу, на мой взгляд, совершенно очевидную мысль — всемирное развитие украинской культуры и государственная забота о развитии русского языка и культуры в Украине явление не взаимоисключающее, а взаимодополняющее. Государственная политика, — будьте уважны! — в этом направлении должна исходить из полилингвизма народа Украины, который необходимо воспринимать как национальное достижение страны. Именно эту позицию я буду отстаивать как народный депутат и просто гражданин Украины». А до цього, будучи оперативним працівником КДБ у Дніпропетровську, відстоював її, либонь, разом з тими, що переслідували просвітян.

Тепер ви розумієте, шановні просвітяни, хто упродовж останніх років забезпечував нам національну безпеку держави? Тепер ви розумієте, що нас очікує при існуючих підходах і тенденціях? Тепер ви розумієте, чому, примноживши кількість російських видань, Андрій Деркач фінансує «Киевский телеграф», рекламуючи його під, здавалось би, милою сентенцією «Вечное навеки!»? Тепер ви усвідомлюєте, хто українців інтегрує, хто зближує, хто власне є відвертим речником тієї політики, яка закроюється немовби на Банковій, а насправді — далеко за межами України. Ось ще його одна відвертість, яку я не можу обійти увагою, аби принаймні одержати або хоча б почути спростування від тих, хто висловлює точку зору Президента.

«Взаимопроникновение украинской и русской культур отменить нельзя. Такие культуры, как украинская и российская, вполне самостоятельны, чтобы бояться взаимного поглощения. Любой, кто с этим не согласен, просто не патриот, ибо сомневается в силы своей культуры. Собственно этот национальный комплекс не верия и порождает такое страшное явление, как силовое вытеснение другой культуры и языка» (газета «Коммерсант», № 37 за 2000 р.). Аналогічна позиція постійно декларується Президентом України. А згодом передруковані ці роздуми в «Известиях» від 17.09.2000 р., так само як і заяви в інтерв'ю тележурналістам: «Русский язык в Украине никогда не будет иностранным!».

Не діждетесь, господа деркачі і віники! Оце ваш камінь спотикання!

В Україні є інша еліта, еліта інтелігентів-інтелектуалів-просвітян. Не забуваймо, що цю когорту благословляв Олесь Гончар, який заповідав: «Ми з вами маємо виходити з реального становища,

а реальність наша така, що вимагає праці й праці. Важкої, буденної, чорнової, як біля зраненого, але безмежно дорогого тобі життя. І ми віримо: зранений стане на ноги, бо дух у ньому міцний і друзів вірних багато!». Так, нас багато і ми — різні. Вдамся до ще однієї цитати одного з нас: «Так, ми не нажили великих капіталів в Україні тільки тому, що поняття особистої честі для нас ще не втратило ваги, і нам огидно мати справу з напівкримінальними дахами, хабарями, тінювими оборудниками, ми не втратили почуття любові до своєї нації, до свого краю, до своєї культури, до своєї історії... Так, ми нині повністю відчужені від влади, ми позбавлені можливості висловлювати свої думки у ЗМІ — на це потрібні неабиякі кошти, а їх у нас немає, більшість із нас одержує жалюгідні копійки. Та ми не занепадаємо духом — ми всі разом з вами вже через все це проходили, при диктатурі КПУ, КПРС з нами було те ж саме. Однак саме наша висока духовність, наша особиста честь, наш мовчазний опір стали частиною скелі, об яку розбилася диктатура КПРС, — так пише в листі до «Просвіти» з Донецька академік Михайло Краснянський.

Продовжуючи думку академіка Краснянського, застосуємо термінологію українських хліборобів і скажемо, що про-

Луганська делегація в перерві з'їзду

пшениці, золоте українське зерно людських душ, що вистояло і закололося навіть у засуху, і наш просвітянський хліб таки вдався! Тут доречно сказати те, що має обов'язково прозвучати на з'їзді: кількісний склад Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса

Ще — українська державна мова. По-всякдень, повсякчас і все життя, крім своєї журналістської, наукової, педагогічної, видавничої роботи, вони є сівачами й оборонцями рідного слова, мовного простору України.

Ми знаємо, що внаслідок тієї політики «взаємопроникнення» за останні чотири роки наш мовний простір засмітився швидкопоширюваним дискредитуючим суржилом, як і наші чорноземи.

Повільно російськомовної інформації в Україні часом зводять нанівець кволі потуги культурного відродження і «мочить у сортирі» вроджений потяг українців до естетичного.

«Народ має право не тільки на самовизначення, але й на оптимально тривалий час для деколонізації суспільства», — зазначає український канадієць Ярослав Харчун. І з ним не можна не погодитися.

Два місяці тому закінчився термін реалізації програми розвитку української мови, опертий на Закон «Про мови», прийнятий ще за часів Союзу. Закінчився, точніше, вивітрився час і програми розвитку мови, схваленої урядом Пустовойтенка; розроблено ще одну програму, затверджену вже Прем'єром Віктором Ющенком.

14 грудня 1999 року Конституційний Суд України на підставі подання 54 депутатів, у тому числі і мого, ухвалив-підтвердив, що українська мова як державна «є обов'язковим засобом спілкування на всій території України при здійсненні повноважень органами державної влади та органами місцевого самоврядування, а також у інших сферах суспільного життя». Відбулося рік тому засідання Ради з мовної політики при Президентові України, де було розглянуто проект постанови Кабінету Міністрів «Про додаткові заходи з розширення функціонування української мови як державної»... І що ми маємо нині?

Демонстрація блюзнірської зневаги до української мови поширилася з «губернаторів», а не голів облдержадміністрацій — Луганської, Донецької, Запорізької, Дніпропетровської, антиконституційна демонстрація Харківської облради, а ще — Донецької, Запорізької, з якими Центральне правління «Просвіти» мусило позиватися, — ось що ми маємо у відповідь. То на яке право ми можемо покладатися, на яку Конституцію?

Все це закликає нас до активних форм роботи — пікетувань, демонстрацій, масових протистоянь — такі були ініційовані як Центральним правлінням, так і на місцях як реакція на нахабство порушників Конституції.

Харківська делегація на Європейській площі м. Києва

світляни — це те елітне зерно, яке називають сильними пшеницями, без яких не може вдатися справжній високоякісний хліб, ота славнозвісна українська паляниця, якою вітали народження, благословляли наречених, якою проводжали в останню незворотну дорогу... Сильні

Шевченка. У своїх лавах Товариство нараховує, як я вже говорив, майже 200 тисяч людей. Серед них більша частина, майже 80 відсотків — з вищою освітою, четверта частина — з науковими званнями, це сільська, наукова, технічна, творча інтелігенція, письменники, вчителі, духовенство.

Нині у складі Товариства утворились і працюють такі первинні осередки й організації, чий досвід заслуговує найвищих відзнак — аж до державних включно, оскільки все, що ними робиться, і є завданнями молодого держави для зміцнення своєї ідеології. І знову ж таки, відсилаю вас до спеціального передз'їздівського видання, у якому вашими устами названі всі наші організації і майже всі імена. І все ж назву бодай деякі: це Ніжинська і Сосницька «Просвіти» з Чернігівщини, це цілий ряд івано-франківських та тернопільських районних організацій, це імена, які мені хочеться назвати державними: Петро Антоненко, Микола Гук, Василь Чепурний, Віктор Косяченко, Віктор Кібкало, Анатолій Погрібний, Олександр Пономарів, Василь Глаголюк, Дарія Чубата і ще десятки, сотні, тисячі прекрасних людей, просвітян по душі і совісті!

Їхні справи — цікаві й різноманітні. Але одна з них — найголовніша для всіх.

Просвітяни із Херсона привезли на з'їзд цілу бібліотеку

Продовження на с. 6

Від Одеси — до Києва. Делегати VI з'їзду

Продовження. Початок на с. 2—5

І хто є першими порушниками її? Російськомовні редакції та видання в Україні.

Демонстративна зневага до Української держави, до української культури та історії, до української мови, до геніїв українського народу стали основними темами багатьох не лише обласних і столичних періодичних видань.

Уже й сам Тарас Шевченко став об'єктом найбрудніших нападок та звинувачень.

Найвищі державні посади обіймають особи, які не володіють і ніколи принципово не володітимуть державною мовою. До Азарова, Януковича, Сфремова, Рибачака, Кучеренка додаються нові «дубіни»... Два роки тому Центральне правління Товариства зверталось до Президента з проханням обмежити сваволлю своїх ставлеників. Адже у своїй державницькій гідності ще не всі досягли тієї можливої трагедії, яка може спостигнути суспільство: терпіння нації рано чи пізно дійде межі, українці, доведені до відчаю економічним убозтвом, перемноженим на духовне, — вибухне гнівом та кривавою помстою, як це було вже не один раз у нашій вітчизняній історії. І, зрозуміла річ, Шевченківська інвектива «раби, підніжки, грязь Москви», знову набираючи висоти звучання, спрацює бумерангом проти тих, хто уявив себе довічним володарем уярмленого знову народу. Ми проти зайд та гендлярів, що, прикриваючись словами на кшталт «Вічне — навіки!», самі й руйнують не лише вічне, але й безвічне, глибинне, Боже...

Навічно за намірами до нас у різні часи забивалися зайти та заволокти всяких мастей: вони приносили свою мову, свою віру, свою культуру, свої звичаї. Кімерійці, сармати, готи, гунни, авари, угри, болгари, печеніги, половці... Де вони? Довічною, домінують категорією є нація та батьківщина в їх нерозривній дводостності.

«Ми, діти своєї землі, діти холоду й тепла, суші й вологи, незносних крайнощів буття, які ми спромоглися перебороти й згармонізувати у своїх душах, ми, люди трагічної долі, але й безмежної волі — чи ж ми нездатні відповісти на виклик століття вже минулого XX і прийдешнього XXI?» — запитує відомий український письменник Павло Загребельний. І він же відповідає за всіх нас: «Вихід може бути лише як у міфічного Орфея з визволеною з позасвіття Еврідикой: лише вперед — і не озирайчись». Так, лише вперед.

Ми робимо наступний крок після двох досить чітких і однозначних у відстоюванні національних потреб українців. Перший був характерний для організаційного моменту ентузіазмом, риторикою, закличками, масовістю, мітинговістю, нескоординованістю, декларативністю та супутним взаємопоборюванням, грою амбіцій і галасливістю.

Другий крок — це входження в організаційні береги, визначення свого місця в суспільному житті нації, розроблення програм, обов'язковою календарністю дій, активним втручанням у законодавчі сфери, визначенням власного вектора розвитку та напряму діяльності, пошуки нових форм роботи з населенням та

пошуки конструктивних підходів до загальнонаціональної проблематики з владою — там, де це можливо, і гострому протистоянню владним структурам на місцях, які провадили антидержавну, антинаціональну політику.

У першому періоді Товариство «Просвіта» самозабезпечувалося за рахунок спонсорства та членських внесків... Другий період, який ми, здається, з честю перейшли, позначався фінансовою скрутою. Мізерне бюджетне фінансування поглиналося комунальними потребами та мінімальною підтримкою Секретаріату й обласних об'єднань. Спонсорська ж допомога йшла на зміцнення матеріальної бази Товариства: на закупівлю телефонних апаратів, зіроксів, різнографів, факсів тощо... Але вже з кінця минулого року з'явилися перші обнадійливі ознаки, що програма діяльності Товариства «Просвіта» ідентифікується з державною програмою розвитку та функціонування української мови і матиме певне, але ще не відповідне фінансове сприяння. Уже цього року завдяки зусиллям фракції Українського Народного Руху нам вдалося втиснутись у бюджетний окремий рядок, розміром в 1,5 мільйона на виконання сконсолідованої програми Товариства. Правда, що ще жодної копійки на рахунок Товариства не надійшло.

До формування плану роботи на наступний рік ви мусите прилучитися всі, аби хоча б частка тих коштів, що у вигляді податків збирається до загальнона-

участі у реалізації не фантомних програм, а реальних, з неодмінним фінансуванням як із центрального, так і з місцевих бюджетів.

Саме тому нам необхідно найближчим часом розширити, розгалужити нашу організацію по всіх населених пунктах, по всіх освітніх закладах. І організаційна робота Центрального правління має бути докорінно змінена: не замикання на своїх київських темах, а трансформувати Секретаріат з київського масштабу, перевести на виконавчий орган організації, який не лише координуватиме, аналізуватиме, а й вестиме організаційну роботу по всій Україні, сприяючи розширенню сфери нашого впливу за рахунок збільшення кількісних параметрів нашої організації.

І потрібно негайно впровадити новий членський квиток єдиного для всіх зразка. З ним ми вже ознайомили Головну раду Товариства. Справа за Вами.

Укотре я змушений нагадувати Вам і про реституції просвітянського майна, яке було відібране радянською владою. А це і наші офіси, і наші зали, і наші землі. Ніхто вам, окрім вас самих, у цьому не допоможе. Хіба що можна домагатися, аби це майно на підставі відповідних документів, — а це потребує роботи в архівах, — поверталось після прийняття Кабміном відповідної постанови. І Центральне правління, й кожне крайове об'єднання повинні працювати у відповідному напрямі.

Делегати від Донецчини

ціонального бюджету, могла йти і на загальнопросвітянську справу: у вигляді найнеобхідніших періодичних та книжкових видань, у вигляді продукування радіо- та телепрограм, аудіо- та відеопродукції, у вигляді посібників та необхідних пропагандивних метеликів і буклетів, у налагодженні видань словникової бази і тих підручників, гостра потреба в яких відчувається особливо у вищій школі...

Мережею постійнодіючих курсів української мови ми зобов'язані охопити всі східні, північні та південні регіони України. І вже з березня ми повинні поставити на професійну основу — моніторинг з української мови, аби знати про справжній стан речей з рідною мовою в Україні... До моніторингу будуть залучені всі осередки «Просвіти» по всій Україні. Уже є відповідне доручення Прем'єр-міністра України Віктора Ющенка, Мінфіну та Міносвіти і науки. Справа надзвичайно важлива, відповідальна, широкомасштабна, справа державної ваги. Аби згодом на підставі баз даних ми могли рекомендувати Урядові наші програми дій. Я переконаний, що при належному сумлінному підході до цієї справи ми зможемо брати реальну

Якщо ми вже згадали про Уряд, то першочерговим нашим завданням є вимога до Кабміну: створення мовного департаменту з мовної політики, який би на державному рівні зайнявся системним регулюванням мовних відносин в Україні, поклавши на нього та на «Просвіту» функції контролю за дотриманням ст. 10 Конституції. А це норма прямої дії, — нагадую вам. Департамент з мовної політики повинен координувати діяльність міністерств, інших центральних та місцевих органів виконавчої влади у здійсненні мовної політики за умови створення відповідної «вертикалі» органів виконавчої влади на всіх рівнях... Ми вже тепер мусимо зажадати від керівників державних закладів, установ і організацій, державних службовців усіх рангів безумовного володіння українською мовою, її повсякденного застосування при здійсненні своїх повноважень та в роботі керованих ними закладів, установ і організацій. Тут ми повинні проявити жорсткість своєї позиції, непоступність, навіть агресивність, як того вимагає ситуація. Аби ми потім ні на кого не нарікали.

Від нас, шановні делегати, також багато що залежить. Так само ми повсяк-

Чернівецькі просвітяни перед початком роботи з'їзду

Запорізьких просвітян очолює вчений Тарас Григорович Шевченко (четвертий зліва)

Горда Полтава, стоїш величаво...

час повинні подавати наші вимоги і до Міністерства освіти і науки, і до прокуратури про порушення прав українців щодо одержання освіти державною мовою, й насамперед вищою.

І відповідно до рішення Конституційного Суду України про офіційне тлумачення положень ст.10 Конституції України щодо застосування державної мови їх посадовими особами — розглядати захист української мови, турботу про її повноцінне функціонування й розвиток як прямий їх зв'язок, наріжні завдання державної національної політики, як невід'ємну складову державної безпеки України.

Нам необхідно через ЗМІ організувати систематичні виступи з роз'ясненням правових засад утвердження державності української мови з метою послідовного формування відповідного правового поля та вимог до держчиновників.

Нам необхідно домогатися створення в Кабінеті Міністрів надвідомчого Комітету (проект його вже готовий) з питань культурно-інформаційної політики та його місцевих структур у всіх обласних центрах та Криму. Запитаєте, а де взяти кошти? Відповім — це ті, що вивозяться з України до Росії, починаючи від Леоніда Агутіна до Розенбаума та Укупника... Минулого року було більше сімдесяти візитів з Москви, і кожен вивіз щонайменше 10 тисяч американських доларів. Перемножте, а потім переведіть на курс Нацбанку. Ось вам сума всіх видатків на українську справу.

Необхідно скорегувати функції самого Міністерства культури.

Уже в березні нам необхідно розробити програми тестування з українсь-

кої мови, в тому числі для іммігрантів, які бажають отримати громадянство України. Але передовсім для атестації державних службовців, викладачів вищих, професійно-технічних, середніх дошкільних закладів, працівників закладів культури, військовослужбовців на знання та користування державною мовою.

Івано-Франківська «Просвіта». Фото на згадку

Повертаючись до курсів української мови, мушу наголосити на першочерговості проведення їх для державних службовців усіх рангів, для керівного

складу, військовослужбовців, працівників засобів масової інформації, редакцій та видавництв, підприємців та працівників сфери обслуговування, працівників банківсько-кредитної сфери, працівників науково-виробничих та науково-дослідних організацій, інженерно-технічних працівників. Ми вже маємо певний досвід за останні чотири роки ведення курсів

запровадити на державних теле- та радіоканалах цикли радіо- та телеуроків з вивчення української мови.

Спільно з Мінікультури та Держкомінформації потрібно організувати постійнодіючу (з пересувним фондом) виставку «Українська мова: історія та сучасність».

Маючи такий потужний інтелектуальний ресурс, ми зобов'язані розробити і видати навчально-методичні посібники з української мови і літератури (в т. ч. альтернативні підручники, методичні розробки до них), комп'ютерні програми до них з української мови, пам'яток культури, фонохрестоматію народного мелосу та класичної музики, навчально-просвітницькі телефільми на зразок того багатосерійного фільму, присвяченого Тарасу Шевченку, який ми зреалізовували в попередні роки.

Це фільми і про Івана Франка, Михайла Грушевського, Лесю Українку, про видатних діячів «Просвіти». Щонайменше ми мусимо домогтися, аби започаткована в 1999—2000 роках програма «Логос», присвячена історії української мови, стала щомісячною на УТ-1.

Все це ми повинні робити, не озираючись, аби хоч частково відшкодувати ті втрати, яких зазнала українська мова у сфері суспільного функціонування внаслідок упослідження та політичних спекуляцій, що мали місце за останні роки; ми зобов'язані це робити задля збереження та оновлення духовного генофонду українців. Адже ми добре знаємо, що за нас цього ніхто не зробить. Адже ми всі переконалися за останні роки, що суспільний і побутовий рівень української мови неадекватний її виражальним можливостям та високому рівню її розвитку. Ми приречені це робити, тому що не створено ще того належного державного механізму пропаганди української мови у ЗМІ, у сфері освіти, в державних установах, в суспільстві, окрім «Просвіти».

Головними важелями в реалізації далеко ще не до кінця окреслених заходів мусять стати ті ж самі чинники: відданість національній справі, любов до своєї землі, до свого роду, до своїх нащадків. Ми просто зобов'язані домогтися того, щоб уживання української мови стало суспільною необхідністю. Хто ще, окрім нас, перейнятий цими питаннями? Хто, окрім нас, може домогатися того, аби Урядом були встановлені квоти для української мови та вітчизняної україномовної продукції у різних сферах масового споживання культури, починаючи з танцмайданчиків, дискотек та кав'ярень і ресторанів? Але це необхідно робити.

Делегати Січеславського краю

у майже всіх центральних міністерствах та відомствах України з врученням по завершенні їх відповідних сертифікатів на знання та володіння українською мовою. І вже цього року необхідно започаткувати те, чого ми не змогли зробити за попередню каденцію, — це систематичне проведення семінарів з правових питань функціонування української мови як державної з участю провідних фахівців-правників, викладачів вищої школи та наукових співробітників України і передовсім з інститутів мови, мовознавства та літературознавства.

Необхідно також домогтися від Уряду відновлення системи постійних теле- та радіопередач не лише на центральному рівні, а по всіх обласних центрах, залучивши до цього просвітян. І тут також може послатися на досвід, зокрема, у Вінницькій області, де зусиллями голови обласного об'єднання Леоніда Філонова діє постійно дві мовно-просвітницькі програми: «Брама» та «Плин»...

Спільно з Держкомінформації та Міносвіти і науки ми маємо створити загальнодержавну комп'ютерну інформаційну базу та банк даних з питань функціонування української мови як державної. А також спільно розробити і

Продовження на с. 8

Продовження. Початок на с. 2—7

І останні в часі заходи львів'ян підтверджують, що це можливо. Як і те, що необхідно створити навчально-методичний центр для розроблення і запровадження нових підходів у навчанні, які б забезпечили прищеплення національної свідомості учням та студентам, глибоке їх включення в українську культуру та історію, усвідомлення ними пріоритетності національних інтересів, центр, який би займався підготовкою не просто працівників культури, а діячів культури, котрі свідомо і природно розвивали б національні школи в різних культурно-мистецьких ділянках. Цей центр забезпечував би необхідними для цілої України навчально-методичними матеріалами, займався б перепідготовкою викладачів та методистів. І така співпраця можлива не тільки з Мінкультури, а й з обласними управліннями культури.

Наші зусилля були б доцільними за умови фінансової підтримки при створенні іншого, не менш важливого для України, експериментального громадського центру для вироблення національного образу масових заходів, свят, обрядів, ювілеїв, а також індустрії розваг, дозвілля, відпочинку на національній основі, які повинні були б мати сучасне звучання і водночас ґрунтувалися б на творчому використанні українських народних традицій.

Згадайте, як масово й успішно проходили просвітянські фольклорні свята протягом трьох років у столичному Будинку вчителя за допомогою черкаського просвітянина, етнографа Вадима Мицика. Отож варто залучити щонайширші сили для розробок необхідних режисерських та сценічних сценаріїв, постановок, а також підготовки та перепідготовки організаторів і режисерів, які займаються масовими заходами, аби відшити від цих дійств заробітчат, кон'юнктуриків, бездарних спекулянтів-хапужників, які на всіх рівнях займаються одним: здоюванням бюджетних коштів та фінансовими обладками з так званими спонсорами і благодійниками.

Таку програму, шановний Миколо Григоровичу, програму розвитку української культури, ми готові вже найближчим часом підготувати для Уряду. А задля зміни ситуації у сфері культури необхідно прийняти однозначне політичне рішення і починати робити все звер-

ху, бо знизу, шановний міністре культури, ми вам допоможемо усім просвітнянським миром. Також потрібно вже зараз, невідкладно провести широку рекламну кампанію для роз'яснення громадськості необхідності захисту вітчизняного ринку культури, інформації, книговидавництва, запровадження необхідного державного регулювання, підкреслюю, державного, та введення квот для україномовної продукції у відповідному відсотковому співвідношенні українців до решти населення України, що є проблемою передовсім економічною, а не мовно-культурною. І ми, я переконаний, можемо взяти на себе все організаційне забезпечення та виконання.

І книга, і культура, і історія тоді формують людину, коли вона має в серці віру, має Бога. Ви знаєте, скільки сил докладала «Просвіта» для зміцнення української Церкви. Здається, вже нікого не треба переконувати в тому, що в незалежній державі має бути Єдина Помісна Православна Церква, — це зрозуміли навіть наші опоненти, які ще з більшою завзятістю роблять усе для того, аби Московська церква набувала української атрибутики: скажімо, сабоданівські ордени посилалися на груди головам облдержадміністрацій та бізнесменів...

У складі делегації Верховної Ради мені випало відвідати Вселенського Патріарха Варфоломія I і можу сказати з упевненістю: на теперішньому етапі все залежить від керівництва України, від його політичної волі і бажання. Єдина Помісна Православна Церква має постати в Україні, і це можливо ще в нинішньому році. Просвіт'яни працювали і працюватимуть з духовенством Київського патріархату, Греко-католицької Церкви, Української Автокефальної Церкви. Хотілося б, аби святі отці ще більше долучалися до просвітнянських заходів, пам'ятаючи, що «Просвіту» засновувало духовенство, а просвіт'яни і нині в більшій своїй частині — їхня паства. Отож, як і завжди, з нами Бог і Україна.

Перед нами стоять великі, воїстину державного значення завдання. І вони нам під силу, вони нам до снаги. Отже, тільки вперед. Усупереч усьому, незважаючи ні на що...

Слава Україні!

Павло МОВЧАН,
голова Всеукраїнського товариства
«Просвіта» імені Тараса Шевченка,
народний депутат України

ЗВЕРНЕННЯ

VI з'їзду Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка до громадян України про суспільно-політичну ситуацію в Україні

24 лютого 2001 р.

м. Київ

Ще зовсім недавно, святкуючи новорічні, а потім і Різдвяні свята, всі ми з надією вступали у третє тисячоліття, вірили у незворотність обраного курсу на європейську інтеграцію України, включно із її входженням у НАТО, що, без сумніву, дозволило б набагато надійніше захистити нашій державі свої національні інтереси.

Минуло неповні два місяці, за які наші новорічні надії і впевненість не тільки не зміцніли, а навпаки, поступилися місцем зневірі, безнадії і навіть відчаю.

Так, українське суспільство у відчаї, і є від чого. Останні події в Україні не лише загострили суспільно-політичну ситуацію, а й поставили перед усіма нами питання: бути Україні вільною чи не бути?

Коли мова йде про загрозу втрати нашої незалежності, державності, за які український народ боровся протягом не одного століття, то кожен, для кого ці поняття не є байдужими, не може стояти осторонь від усього того, що останнім часом діється в нашій славній Україні, на нашій, на жаль, усе ще не своїй землі.

Сьогодні в Україні процвітає свавілля, беззаконня, безвідповідальність корумпованого чиновництва, котре в купі з олігархічними кланами розграбовує і руйнує молоду Українську державу.

Це хвилює кожного чесного громадянина України особливо гостро, як власний біль і власне горе. Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка вважає, що головною причиною сьогодняшнього важкого стану нашого суспільства і держави є глибокі деформації в організації влади, в порушенні фундаментальних засад, балансу і розподілу влади, які мають бути в демократичному суспільстві.

Зруйнування основ демократичного суспільства — системи стримування і протидії — призвело до того, що всі гілки та органи влади опинилися під недремним тотальним «патронатом» Адміністрації Президента. В країні не діють закони, немає незалежного суду, придушена свобода слова, суспільне життя дедалі більше набуває внутрішніх ознак тоталітаризму сталінсько-брежнєвського зразка, панівними настроями в суспільстві стають апатія, зневіра і страх.

Фактично знищені здобутки національно-патріотичних сил початку 90-х років, коли, закладаючи підвалини держави для народу, ми прагнули процвітання всієї України, справжньої демократії і законності, а не встановлення кримінальної диктатури, загроза якої реально нависла над нашою державою. Справа Гонгадзе і «касетний скандал» красномовно підтверджують сказане вище. Саме воно загострило сьогодняшню політичну кризу, стало останньою краплею, що переповнила чашу суспільного терпіння.

З огляду на це просвіт'яни негативно сприймають зміну європейського вектора в зовнішній політиці України на російський. Підписання за один день 16 важливих міжнародних документів на тлі згорання участі в ГУУАМ і прийняття позиції Росії в її суперечці із США щодо ПРО свідчить про перехід Української держави у сфери впливу Москви.

Особливо яскраво виявленою зрадою національних інтересів є підписання в Дніпропетровську угоди про створення спільної об'єднаної енергетичної системи. Угода відкриває шлях до поступового підпорядкування Росії української енергосистеми. Для України це знову зростання боргу, за який вона буде розплачуватися вугіллям на погашення паливної кризи в Сибіру. Завершальним етапом цього сценарію є втягування України у військово-політичний союз з Росією.

Практично ми втрачаємо, якщо вже не втратили, свій нейтральний статус. Запитуюмо, що далі?

Саме тому, просвіт'яни не можуть бути пасивними спостерігачами дій тих осіб, хто сьогодні ставить під загрозу незалежність Української держави.

Ми глибоко переконані, що головним напрямом подолання сьогодняшньої політичної кризи має бути системна конституційна реформа, відновлення демократичного балансу між гілками влади, усунення конституційно-правових можливостей для наступу диктатури і тоталітаризму.

ВУТ «Просвіта» заявляє про свою підтримку громадянської активності і небажудожисті всіх тих, для кого найважливішим змістом буття є доля України, її завтрашний день.

«Просвіта» активно підтримуватиме «Українську Правлицю», її мету і програму діяльності і закликає до такої підтримки всі верстви українського суспільства. «Україні — українську владу!»

Прийнято одногосно делегатами VI з'їзду ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка.

В роботі з'їзду Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка взяли участь і виступили з промовами віце-прем'єр-міністр, академік Микола Жулинський, святійший Патріарх України-Руси Філарет, прозвучали вітання Президента України і глави Уряду Віктора Ющенка, з промовами виступили представники провідних міністерств, з якими співпрацює «Просвіта», було заслухано і схвалено звіт Ревізійної комісії (голова Ігор Голобуцький).

Змістовно і пристрасно виступили голови обласних об'єднань: Юрій Гнаткевич (Київ), Василь Чепурний (Чернігів), Ярослав Пітко (Львів), Володимир Семистяга (Луганськ), Микола Гук (Севастополь), Сергій Савченко (Крим), Тарас Шевченко (Запоріжжя), Олександр Пономарів (Київ), Анатолій Кіндратенко (Харків), Володимир Заремба (Дніпропетровськ) та інші. Кожен з виступаючих окреслив болючі, а тому не одного дня проблеми — матеріали з'їзду Всеукраїнського товариства «Просвіта» будуть видані спеціальним збірником, а газета «Слово Просвіти» планомірно висвітлюватиме роботу обласних, міських і районних об'єднань на своїх сторінках. Роботу Товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка, її Центрального правління, Голови та відповідального секретаря визнано задовільною. Головою Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка знову обрано народного депутата України Павла Мовчана (262 голоси «за», 3 — «проти»). Обрано Центральне правління, до складу якого увійшли 37 осіб (26 з них — голови обласних об'єднань). Заступниками Голови обрано: Захід — Ярослав Пітко (Львів), Схід — Володимир Семистяга (Луганськ), Північ — Василь Чепурний (Чернігів), Південь — Микола Гук (Севастополь). Відповідальним секретарем і заступником голови обрано Миколу Нестерчука. Обрано також Ревізійну комісію та її голову — кандидата економічних наук Ігоря Голобуцького.

З'їзд прийняв поправки до Статуту об'єднання Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка, випрацювані статутною комісією.

Того ж дня, 24 лютого 2001 року відбулося перше засідання новообраної Головної Ради, яким і завершився день роботи посланців просвіт'ян України в Києві.

Миколаївська «Просвіта» найбільш фемінізована

УХВАЛА

Віз'їзду Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка

24 лютого 2001 року

м. Київ

З часу свого відродження Всеукраїнське товариство «Просвіта» послідовно й наполегливо працює на ниві духовного й культурного утвердження українського народу, відстоює права української мови як основи буття нації.

Проведення науково-методичних конференцій під гаслом «Україні — українську мову!», видавнича діяльність, фільми телерадіокомпанії «Просвіта», влаштування художніх виставок, мистецько-літературних вечорів, відродження українських звичаїв і традицій, читання тисяч лекцій з історії, економіки, культури України — щоденна цілеспрямована праця просвітян, що формує національну і громадську самосвідомість українців, скеровує їх на виконання ст. 10 Конституції України, де записано: «Державною мовою в Україні є українська мова». Саме тут ще й сьогодні є чимало невіршених проблем.

З'їзд констатує, що ідеологічна невиразність гуманітарної політики держави, відсутність опертя цієї політики на національну ідею спричиняє активізацію проімперських антиукраїнських сил, котрі не лише компрометують, а й є реальною загрозою Української державності і української національної ідеї. За таких умов, дбаючи про долю українського народу та опікуючись нагальними проблемами збереження його духовного генофонду, VI з'їзд Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка

у х в а л ю є:

1. Роботу Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка визнати задовільною.

2. Від імені VI з'їзду «Просвіти», мільйонів українських патріотів звертаємося до Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України з настійною вимогою зобов'язати керівників усіх ланок щодо неухильного виконання ст. 10 Конституції України про те, що державною мовою в Україні є мова українська, провести атестацію всіх державних службовців на предмет володіння і користування державною мовою і перейняти систему контролю за виконанням цієї статті.

3. Президентів України:

а) негайно проголосити курс на українське національне відродження як державну ідеологію, визнавши пріоритетним патріотичне виховання громадян України, української молоді, котра незабаром вирішуватиме долю держави, забезпечити їх висвітлення у засобах масової інформації. «Просвіта» готова долучитися до вирішення цієї проблеми;

б) вжити заходів щодо хибного спрямування курсу держави лише на громадянську освіту та виховання без опори на національну і народну основу, що приводить молодих людей до втрати життєвої орієнтації, збайдужіння та апатії;

в) підтримати Всеукраїнський рух за створення в Україні Єдиної Помісної Православної Церкви;

г) унормувати трансляцію аудіовізуальної продукції державною мовою не менше 80 відсотків ефірного часу. За перевищення вживання в ЗМІ замість української інших мов стягувати підвищені податки і, навпаки, заохочувати стовідсотковими податковими пільгами українськомовну рекламну продукцію;

д) видати Указ щодо заміни імперської символіки в Україні у назвах міст, сіл, вулиць, площ, замінивши їх на історичні та національно-патріотичні.

4. Верховній Раді України:

а) встановити історичну справедливість щодо визнання ОУН-УПА воюючою стороною, котра боролася з окупантами України, прирівнявши їх у пільгах до учасників Другої світової війни;

б) вважати недоцільними будь-які зміни у тексті Державного Гімну України як писемної пам'ятки та затвердити як великий Герб — Тризуб без будь-яких змін;

в) відновити у паспорті нового зразка графу про національність, робити всі записи лише українською мовою та латиною в українській транслітерації;

г) прийняти Закон про регулювання гастрольно-концертної діяльності в Україні, акцентувавши увагу на розвитку національної культури.

5. Кабінету Міністрів України:

а) у повному обсязі неухильно виконувати вироблені «круглими столами», науково-методичними конференціями нормативи вживання української мови, розробити і затвердити документи, які зобов'язували б і спонукали керівників усіх ланок системи освіти, ВНЗ і шкіл України, інших державних установ, армію і міліцію до виконання ст. 10 Конституції України щодо державності української мови;

б) неухильно виконувати права українців навчатися рідною мовою у ВНЗ України, а для того провести атестацію в установах і закладах освіти всіх форм власності;

в) запровадити податкові пільги на видання української, особливо дитячої та навчально-методичної літератури, національну систему фінансово-економічних стимулів щодо друку навчальної літератури для освітніх закладів.

6. Національній Раді з питань телебачення і радіомовлення:

а) стежити за дотриманням ст. 10 Конституції України в роботі телерадіокомпаній, позбавляти ліцензій телерадіокомпаній, що пропагують насилля, аморальність, публічний секс та розпусту;

б) щотижня надавати телекомпанії «Просвіта» 45—60 хвилин ефірного часу для програми «Мова державна — мова офіційна».

7. Центральному правлінню «Просвіти» звернути особливу увагу на південні, східні області та Автономну Республіку Крим з метою впровадження в життя ст. 10 Конституції України щодо державності української мови та її використання у всіх сферах життя, формування національної свідомості.

8. Центральному правлінню «Просвіти», обласним, районним об'єднанням і первинним осередкам домагатися конструктивної співпраці з органами державної влади всіх рівнів, попередньо узгодивши з ними програми своєї діяльності в сфері політико-економічній, освітнійській, культурологічній з наголосом на проблеми, найбільш властиві тому чи іншому регіону, місту чи селу.

9. Центральному правлінню, обласним, міським, районним об'єднанням, усім членам «Просвіти» активно відстоювати і боронити честь і гідність відомих діячів української історії: політиків, письменників, діячів науки і культури, полководців, усіх, хто жив і живе сьогодні для України, хто боровся і бореться за її волю і славу.

10. Для зміцнення організаційного фактора діяльності Всеукраїнського товариства «Просвіти» здійснити перереєстрацію всіх його членів. Термін — перше півріччя 2001 року.

11. З метою яскравішого відчуття належності кожного з нас до Всеукраїнського товариства «Просвіта» і до вирішення тих завдань, що стоять перед ним, а також для зміцнення матеріальної бази Товариства встановити розмір сплати членських внесків за один місяць від 10 коп. до 1 грн.

12. З'їзд закликає всіх просвітян до повсякденної плідної праці задля здійснення віковичної української мрії, утвердження незалежної України.

ЗАЯВА

Віз'їзду Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка

24 лютого 2001 р.

м. Київ

У рамках освітньої реформи Міністерством освіти і науки підготовлено проект навчального плану для І—ХІІ класів загальноосвітньої школи.

Документ засвідчує очевидний державницький поступ.

Однак турбує ставлення до української мови та українознавства.

Це — не просто предмети, а феномен інтегративного плану, без враховування яких не може викладатися жоден інший предмет.

По-перше: українська мова не може ставитися в жоден блок, а повинна стояти заголовним рядком.

По-друге: нарешті перемогла державницька тенденція мислення й до інваріантної частини введено українознавство: «Моя Україна» — І—ІV кл. і «Українознавство» в Х—ХІ кл. Але добрий почин зіпсований нічим не виправданою спробою: розірвати розділи «Моя Україна» і «Українознавство», — з одного боку; поставити українознавство як альтернативу філософії.

Не говоримо про сам предмет «Філософія» для школярів. Це потребує глибшого осмислення.

Але очевидно є нелогічність протиставлення (проблеми вибору) філософії й українознавства, а також нічим не виправданий розрив між першою ланкою українознавства («Моя Україна») та наступною.

Українознавство має бути обов'язковим предметом у всіх класах (і всіх типів освітніх закладів), тим більше, що інститутом українознавства Міністерства освіти і науки розроблено відповідну програму, схвалену Міжнародною конференцією «Українознавство в системі освіти» (жовтень 2000 р.).

За такого підходу новий навчальний план може стати документом, відповідним національно-державним інтересам.

ЗАЯВА

Віз'їзду Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка про ситуацію з «Українським правописом»

24 лютого 2001 р.

м. Київ

Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка стурбоване ситуацією, що склалася навколо роботи Національної правописної комісії при КМ України. Сумлінна праця відомих українських мовознавців, які підготували цілком обґрунтовані зміни до «Українського правопису», піддається шельмуванню, глузуванню, знущанню. До обговорення залучаються люди, непричетні не лише до питань правопису, а то й до української мови взагалі. Саме з подачі цих людей президент НАН України академік Б. Патон безвідповідально заявляє, що «новий правопис складений в Америці діаспорою» («Вечірній Київ», 30 січня 2001 року). Українському народові нав'язують думку про «реформування мови», хоч ідеться лише про часткові зміни в правописі.

Дивує позиція голови Національної правописної комісії академіка М. Жулинського, який знає, що автори пропонованих змін живуть і працюють не в діаспорі, а в НАН України та у вищих навчальних закладах нашої держави. То чому шановний пан віцепрем'єр не переконає вищих керівників держави в безпідставності висловуваних проти шановних мовознавців звинувачень?

А президентів НАН України краще було б розібратися з жалюгідним становищем, у якому опинилася Лексична картотека Інституту української мови.

ЗАЯВА

Віз'їзду Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Тараса Шевченка про мовну ситуацію в Україні

24 лютого 2001 р.

м. Київ

Наприкінці 80-х років, з наближенням розпаду радянської імперії, в Україні, як і в усіх республіках, спостерігалось піднесення національної свідомості, відродилися надії на створення власних держав, які мали подбати про економіку, духовність, культуру й мову кожного зі звільнених народів. Створення Товариства української мови (тепер ВУТ «Просвіта» імені Тараса Шевченка) стало одним із вирішальних чинників надання українській мові статусу державної (1989).

Проголошення незалежності України та грудневий референдум 1991 року, здавалося, остаточно спрямували український народ на формування політичної української нації з усіма її атрибутами, одним з основних серед яких є державна мова.

Зденаціоналізовані українці згадали, чиїх батьків вони діти. Представники інших народів почали усвідомлювати, на чий землі вони живуть, де мають не лише права, а й обов'язки, одним з яких є володіння державною мовою. Слово, українська мова почала відроджуватися на всіх етнографічних теренах.

Так було до червня 1994 року, коли Президент Л. Кучма в своїй інавгураційній промові пообіцяв зробити російську мову другою офіційною. Теоретично він цього не зробив, але всі антиукраїнські сили сприйняли слова Президента як керівництво до дії. Швидко виникли різні «общества» захисту російської мови, відбуваються з'їзди та збори російських «общин», які часто перетворюються на антиукраїнські бешкети.

Станом на лютий 2001 року українська мова є державною тільки теоретично. Верховна Рада, Адміністрація Президента та інші інституції подають приклад ігнорування української мови. У більшості вищих та середніх спеціальних навчальних закладів досі викладання ведеться російською мовою. Інформаційний простір, друковані та інші ЗМІ переважно російськомовні, причому значна частина їх має протиукраїнське спрямування. Верхом зневажання українського народу є запрошення московських журналістів, які в Києві (столиці незалежної України!) ведуть передачі російською мовою і змушують до цього українських колег.

Книговидавнича справа занедбана, якщо судити з погляду розвитку української мови. Україну завалено російськомовними виданнями, здебільшого дуже низького мистецького та змістового рівня.

На десятому році незалежності зuboжіле матеріально й дезорієнтоване духовно населення запитує раз у раз: Чи такої незалежності ми так довго чекали? Відповідь однозначна — ні!

ГОРТАЮЧИ СТОРІНКИ «КОБЗАРЯ»...

Силою свого художнього генія він став поетом, знаним в усьому світі. Вражають глибиною і щирістю слова безсмертного Кобзаря. Все і про все вивів Т. Шевченко. Слово його звернене до тих, кому не байдужа доля України. Слово його рятусь, дає опору надії, як цілюще джерело — дає силу і насагу.

Бувають хвилини, коли конче необхідно людині погортати мудру книгу, аби відновити втрачену душевну рівновагу, гармонію. Таким одкровенням (без перебільшення можна сказати!) стали для учнів Созонівської ЗОШ І—ІІІ ступенів Кіровоградського району заходи, присвячені 155-річчю від дня написання «Заповіту» і 160-річчю першого видання «Кобзаря» Т. Г. Шевченка.

Учителі-словесники В. Боярко та С. Щербина об'єднали їх у тиждень української мови і літератури, що проходив у школі наприкінці грудня минулого року. Розпочав його конкурс творів під назвою «Гортаючи сторінки «Кобзаря», в якому брали участь учні 7—11 класів. Перше місце журі присудило учениці 8-а класу Людмилі Онищенко, яка написала власну поезію:

*Гортаючи сторінки «Кобзаря»,
Я бачу, як встає зоря,
Я чую, як шумить трава,
І все, що в книзі, ожива.
Я бачу дівчинку в печалі
І пекучі казахстанські далі,
І Прометей в ореолі,
І козаків в лихій неволі.
Я чую, як шумить Дніпро,
Як борються добро і зло,
І що душа моя — жива,
Коли читаю «Кобзаря».*

(Принагідно хочеться сказати, що успіх дівчинки закономірний, адже віршує вона з першого класу і вже брала участь у двох обласних конкурсах юних поетів та Все-

українському конкурсі дитячої творчості у м. Києві.)

Продовжили тиждень живописці. Вестибюль школи перетворився на справжню картинну галерею. І школярі, і гості мали змогу подивитися ілюстрації учнів 5—11 класів до поезій Т. Г. Шевченка. Журі неспросто було визначити переможців конкурсу малюнків «Кобзареве оживає слово». Вражало і розмаїття фарб та сюжетів, і неабияка майстерність виконання. Справжніми майстрами живопису серед учнів 5—8 класів виявилися Іван Ершов, Галина Остапенко, Ярослава Кренців, а серед старшокласників безперечним переможцем стала учениця 10 класу Ганна Кузнецова. Дівчина виконала ілюстрацію до вірша Т. Шевченка «Тече вода з-під явора». Вражає витончена робота у виписуванні кожної деталі (навіть ягодок калини над водою!), а пухнасті маленькі качаточка на спокійному плесі ріки викликають захоплення. Батьки ж учня 8-а класу Олександра Медведенка подарували рідній школі картину одного із художників-професіоналів «Садок вишневий коло хати».

В актовому залі школи численних глядачів в один із днів тижня дивували своїм талантом декламатори поезій Т. Шевченка на конкурсі «Душа поетова святая живе в святих його речах». Крайніми тут стали Олександр Пухир, який читав послання «І мертвим, і живим...», Юлія Рудак, що декламувала поему «Кавказ», Ганна Кузнецова, яка зачарувала слухачів майстерним виконанням поеми «Утоплена», Олена Крикуненко, яка артистично створила образ самотньої дівчини, описаної у поезії «Дівичії ночі». Своєрідним відкриттям для журі виявилася учениця 6 класу Настя Кузнецова, що прочитала уривок із поеми «Катерина».

А підсумком тижня стала літературно-музична композиція «Світлиця Шевченкова заповіту». І учасники, і глядачі читали вірші, співали пісні на слова Кобзаря, вишивали червоними і чорними стібками рушник долі великого поета.

Байдужих у залі не було. Кожен ніби відчував незримую присутність геніального співця України, його бунтарський дух, і кожен разом із хором на сцені повторював рядки з пісні «Шлях до Тараса»:

*Я не один іду до нього —
Ідуть до нього тисячі,
Неначе грішники до Бога
Свої печалі несучи.*

Щира подяка обласній організації Всеукраїнського товариства «Просвіта», особисто її голові А. Іванку (водночас заступнику директора з навчально-методичної роботи Кіровоградського обласного інституту післядипломної підготовки вчителів) за цінні призи нашим переможцям. Завдяки небайдужим людям свято відбулося. Ще одне покоління молоді пізнало силу художнього генія Шевченка.

**Світлана ЩЕРБИНА,
учителька української мови і
літератури Созонівської ЗОШ І—ІІІ
ступенів Кіровоградського району**

*Пропонуємо вашій увазі вірші учениці
8-а класу Созонівської ЗОШ Кіровоградського району, переможця конкурсу «Гортаючи сторінки «Кобзаря» Людмили Онищенко.*

МОЛИТВА

*Боже! Всевишній! Єдиний!
Мені не треба нічого.
Дай лише Україні
Прямі дороги.
Боже! Всевишній! Єдиний!
Мені нічого не треба.*

*Дай лише в Україні
Кожному по потребі.
Боже! Всевишній! Єдиний!
Мама хай буде здорова.
І нехай Україна
Щастям цвіте чорноброво.*

МОВА

*Є в житті у мене
Подруга чудова —
Це барвиста й ніжна
Рідна моя мова.
Сонячний промінчик
Грає в кожному слові,
Ніби оселилося сонце
В моїй мові.
З нею я щаслива,
З нею я багата.
Вона про все на світі
Вміє розказати.
Лагідна і грізна,
З сонцем в кожному слові —
Ось яка у мене
Подруга чудова.*

* * *

*Що для мене казка? — Мама.
Що для мене ласка? — Мама.
Сонце що для мене? — Мама.
Все життя для мене — Мама.*

ЗИМОВА КАЗКА

*Знову сад у мереживі інею,
Білі шубки накинули вишні,
Ніби дівчата з-за обрію синього
Зустрічать свою долю вишшли.
Білим килимом вкрилося поле,
Білизною сяє ставок,
Білі-білі сніжинки довкола
Незвичайний ведуть танок.
Тихим дзвоном видзвонює віття,
Закликає в гості метелицю,
І розхристаний білий вітер
Кучугурами в ноги стелиться.*

САД ПОЕТА В НЕБЕЗПЕЦІ

Харківське культурологічне товариство «Спадщина», яке розміщене навпроти пам'ятника Тарасові Шевченкові, вже багато років опікується Садам Шевченка. В міру можливостей спадщини садили квіти, прибирали, мріяли засадити Сад фруктовими деревами, організовували концерти, дитячі конкурси. Та останнім часом неабияка загроза нависла над святиною Харкова. Наче чорні круки, налетіли на нього бізнесмени, нюхом чуючи поживу, бо Сад Шевченка — місце людне, улюблене для багатьох харків'ян. Як з-під землі вирости десятки кіосків, кафе, генделіків-гадюшників, які запанували в Саду, а сп'янілі відвідувачі б'ють пляшці об столітні дуби. І агресивність бізнесменів не зменшується, бо в самій серцевині Саду димлять бульдозери, вирубуються дерева, завозиться бетон, вариться смола — картина справжнього пекла. Цю картину домальовує президент ПФ «Боні» в газеті «Событие» за 13—19 липня 2000 року: «С возведением историко-этнографического комплекса «Хата Тараса» (яке блюзнірство!), с «Островом любви», с потрясающим видом на трехэтажное сооружение из дерева, ...где и кафе, и... настоящая мельница, и... настоящая Одарка с настоящими варениками, а также... для любителей шашлыков... и для любителей острых ощущений — колесо обозрения... з заходом в «комнату страха».

Можна припустити, що інвестор реконструкції саду Анатолій Кандауров хоче з найкращих міркувань використати зарубіжний досвід удосконалення садів, парків. Але для Саду Шевченка це абсолютно неприйнятно. Бо це не що інше, як знущання над традиціями, як чергове насадження звироднілої маскультури, яка нищить у дітях усе святе й чисте, обездуховнює наше суспільство.

Чим же думав інститут «Харківпроект», що співпрацював із фірмою «Боні», адже в проєкті нема реконструкції ландшафту Саду. Запроєктовано лише будівництво торгових точок із під'їздом до них автомобілів. Чому ж управління екологічної безпеки, екологічна прокуратура, екологічна міліція (яка так любить усіх штрафувати) не заборонили цей проєкт ще на стадії розроблення? Чому

ж, доки громадськість Харкова не стала бити на сполох, всі державні структури мовчали та потурали? І взагалі, як могла харківська влада дати дозвіл на приватизацію Саду Шевченка? Адже харків'яни 200 років тому викупили цю землю і подарували університету для Ботанічного саду, засновником якого був В. Н. Каразін. Пам'ятник Василю Назаровичу розташовано в цьому ж Саду. Він оточений з двох боків генделіками-гадюшниками, звідки лунають «блатні» пісні. Якби він міг, то розпачливо ударив би об поли руками, бо з різних країн звозилися колись сюди дерева, кущі, щоб милувати очі харків'ян. А нині цілу алею рожевопелюсткових яблунь зрубали, натомість посадивши ялини, певно, щоб викликати острах в українців сибірським пейзажем.

Та на добрих і невідкупних людях тримається білий світ. Громадськість зацікавилася, хто ж іще, крім Анатолія Кандаурова, приватизував Сад Шевченка. Виявляється, що частина Саду, де розташовано колишній ресторан «Кристал» і де за діркими парканами лежать кіоски сміття, дошок, труб, належить фонду «АВЕК», президент якого володар Барабашівського ринку, депутат міськра-

ди Олександр Фельдман. В усьому, що потрапляє до фельдманівських рук, нищиться українська сутність. І не тільки тому, що він послуговується російською мовою. Наприклад, багато років товариство «Спадщина» допомагало культурним товариствам різних націй організовувати вечори, зустрічі. Зокрема, були проведені вечори польської, єврейської, татарської, грузинської, корейської та інших культур. Та коли президентом Асоціації національно-культурних об'єднань України став О. Фельдман, багаторічної дружби з цими товариствами як не було. Чи інший приклад. Варто було викупити «АВЕКу» приміщення кафе «Українські вареники», що на Сумській, де в українському інтер'єрі людей гостинно зустрічали господині в українських сорочках, як і музики вкраїнської не почуєш, і слова українського, і сорочки української не побачиш.

Відчувається таке ж ставлення і до Саду Шевченка, бо декілька років як викупили це місце, а ніхто не поспішає його упорядковувати. Всі кафе, навіть газетні кіоски російськомовні. А що вже говорити про знамениті каскадні сходи, по яких колись жебоніла вода, веселково виблискуючи під палким сонцем,

ГІЛКИ ТАРАСОВОГО РОДУ

До 160-річчя виходу «Кобзаря» і 155-річчя написання «Заповіту» в нашому коледжі пройшли цікаві заходи: студенти готували газети, реферати, відбувся конкурс на кращого шевченкознавця, брейнринг, поетичний конкурс на кращого читця поезії Тараса Григоровича Шевченка. Ми, як студенти коледжу, вдячні нашому викладачеві Галині Миколаївні Трегубовій за те, що вона організувала ці заходи і створила на них святкову домашню атмосферу.

Завершальною подією став «круглий стіл», у якому взяли участь гості: поет Микола Сом та праонука Тараса Григоровича по сестрі Катерині Людмила Красицька. З її розповіді ми дізналися багато цікавих і досі не відомих фактів з життя геніального поета; лунала оригінальна поезія Миколи Соміа і Людмили Красицької. І, звичайно, переможці конкурсів радували присутніх невмирущими рядками Кобзаря, ділилися цікавими фактами з життя Т. Г. Шевченка. Під час святкування я зрозуміла велику роль шевченківського слова для всього українського народу і що ми всі є гілками шевченківського роду.

**Тетяна ДЕНИСЕНКО,
студентка Промислово-економічного коледжу НАУ**

**Валентина ОВОД,
заступник голови Харківського
культурологічного товариства
«Спадщина»**

ети (даю собі се ймення з дозволу критиків), мусимо жити завжди «на розпутті великому» і віддавати людям на суд, — скажу навіть, на поталу, — не тільки свої думки й роботу, а навіть все життя? Не знаю, як для кого, а для мене та хвилина, коли б я побачила свою докладну біографію в друку, була б найприкрішою хвилиною мого життя, дарма що в моїй біографії не знайшлося би нічого ні особливо цікавого для людей, ні надто ганебного для мене самої».

І ще. Приходьте до нас

уникнути будь-якої тенденційності, тому ви побачите тут і свідчення аристократизму, і зразки вишивок та національного вбрання з колекції Лесиної мами Олени Пчілки, і «Дьло департаменту поліції», заведене на дворянку Л. П. Косач у 1894 році, і її переклад українською мовою «Маніфесту Комуністичної партії», і фрагменту з Біблії, і матеріали, присвячені духовному батькові поетеси Михайлу Петровичу Драгоманову, і фото, на якому труну з тілом Великої Українки несуть на своїх плечах жінки...

Останнім часом багато запитують про родину Лесі Українки, і це зрозуміло. Довгі десятиліття про сім'ю поетеси давалися підозріло скупі відомості тільки тому, що вона компрометувала образ «провісниці революції» своєю буржуаз-

УНР, і в добу сталінських репресій. Не уникали гіркої долі й інші члени родини. Зазнав арешту Михайло Кривинюк, чоловік Лесиної сестри Ольги, був за-суджений Юрій Борисов, чоловік найменшої з сестер Ізидори, а потім і сама Ізидора Косач-Борисова валила ліс на далекий Півночі. Не обділили «увагою» і вдівця по Лесі Українці Климент Квітку. Лесині сестри Ольга та Ізидора зі зрозумілих причин під час Великої Вітчизняної війни виїхали з України назавжди...

Мало хто знає також і про те, що перед війною певний час творчість Лесі Українки в школі не вивчалась, і лише після майстерного ідеологічного трактування її творів, вилучення частини твору та коректив у біографії стала хрестоматійною.

Навіть пам'ять про поетесу, яку радянські ідеологи прибрали в шати поетеси-революціонерки, зазнала репресій. Ви здивовані? А це так. Вже відлитий у бронзі пам'ятник Лесі Українці категорично не хотів встановлювати Комітет українців у Канаді, вважаючи його об'єктом політичної пропаганди Советської України. Тиск був настільки загрозливим, що мер м. Саскатуна зрікся попередніх домовленостей. Чотиритонний монумент «помилково» відправили з Монреаля до Італії... Але на захист здорового глузду, в ім'я ідеалів культури піднялися освічені канадці і врешті-решт пам'ятник було урочисто відкрито у кампусі університету міста Саскатуна (мер так і не погодився встановити його в міському парку).

Про те, що Лесю Українку знають і шанують у світі, говорять ті факти, що її 100-річний ювілей святкувався в рамках ЮНЕСКО (у газеті «Зеркало недели» від 24 лютого цього року знайшла інформацію, що 2001 рік оголошено ЮНЕСКО роком Лесі Українки, неже це так?!), пам'ятники на її честь споруджені в США (Клівленд), Канаді (вже згаданий Саскатун і Торонто), останніми роками відкрито музей-побратим у Грузії (Сурами), меморіальні дошки в Італії (Сан-Ремо) і Естонії (Тарту). Більш того, мала планета Сонячної системи № 2616 названа на її честь «Леся». Чи скоро наші земляки будуть у змозі оцінити велич Лесі Українки? Чи скоро, як неякісний товар, відметуть дешеві бульварні плітки і почнуть читати її твори?

Спробую зацікавити вас висловами про особистість поетеси.

«...Леся так просто ошоломила мене своїм образом та тонким розумом. Я думав, що вона тільки в крузі своїх поезій, аж воно далеко не так. На свій вік це геніальна жінка» (лист М. Павлика до М. Драгоманова).

«...зустрічаємося у віці наших десятикласників з людиною, яка неначе закінчила університет і ширше думкою по меридіанах все-світньої літератури вільно і зі знанням справи. Більш того, ніби професор, у свої 18—19 років пише підручник з стародавньої історії Сходу» (Т. Скрипка, І. Денисюк «Дворянське гніздо Косачів»).

«Не робіть собі такої великої ілюзії з моєї «широкої освіти». Запевне менше знаю, ніж Ви, бо навіть жодних шкіл не покінчила і взагалі систематично вчилася тільки до 14 років, а потім пішла на «власний хліб»... Правда, коректив був в особі моєї матері та в листах дядька Драгоманова...» (лист Лесі Українки до Ольги Кобилянської).

«Леся, як Ви знаєте, була завжди скромна, тому, певне, не чекала такої великої слави, а от мама не раз з цілковитою певністю казала, (що) колись Лесю знатиме широкий світ: її творчість не-вмируща дійсно!» (лист Ізидори Косач-Борисової до А. Костенка).

«...я належу до тих людей, що коли бачать перед очима маленьку хмарку, то їм здається, що сонце погасло, а коли піймають промінь, то думають, що сонце прийшло жити до їх в саму душу, тільки чомусь я можу працювати переважно в хмарний час...» (лист Лесі Українки до А. Кримського).

А далі вивчайте і читайте самі...

25 лютого виповнилося 130 років від дня народження Лесі Українки. Свідомо не пишу прикипілих останніми десятиліттями словосполучень «дочки Прометей» чи «славної доньки українського народу», тим більше «співачки досвітніх вогнів» і подібних, бо в них занадто пафосу і офіційності і замало щирої захопленості і любові. Не хочеться красномовних «німбів» ще й тому, що не возвеличать вони поетесу краще, ніж її власне ім'я — Лесю Українку.

З безмежною радістю ми, працівники музею Лесі Українки в Києві, зустрічаємо в ці ювілейні дні численних відвідувачів, хоч, відверто кажучи, втомлюємось страшенно. Майже забула про нас держава, та що про нас — і про саму поетесу також, а шанувальники не забувають... І радість ця від того, що наша робота хоч комусь потрібна... Приходять все нові і нові групи учнівської молоді, вчителі, студенти, інтелігенція, словом, люди, які не байдужі до Лесі Українки; приходять ті, що намагаються розширити свої знання і збагатити враження, ті, кому дано оцінити талант поетеси, або ті, що на шляху до його розуміння, віддають належну шану знавці-біографи та літературознавці, приносять до музею історичні реліквії ті, кому не байдужий поступ національної культури, або ті, що потерпають від злиднів... Особливо зворушливими були візити в неділю, 25 лютого. Люди, як до когось зі своїх рідних, приходили до Лесі з квітами, поети дарували власні вірші, молоді подружжя і бабуні приводили до її дому дітей...

За останній час, як ніколи, частими гостями стали журналісти з преси, радіо та телебачення. Та, на жаль, мало хто вражав своєю ерудицією, основне завдання — пошук сенсації. В їх запитаннях віддзеркалились основні інтереси більшості нашого суспільства, а можливо, і того, що цій більшості настирливо пропонують: політика і особисте життя зі скандальними відкриттями, пікантними подробицями й інтригами. Всім, хто фальсифікує образ Лесі Українки, хто за будь-яку ціну здобуває собі популярності, хочеться нагадати слова самої поетеси: «...Я не згідна з тим, що для зрозуміння чіх-небудь віршів треба знати життєпис автора. Невже справді ми, по-

у музей, відчуйте ту атмосферу, в якій жила Леся Українка, спробуйте перенестись на століття назад і послухайте розповідь... Повірте, деякі журналісти зробили абсолютно відмінні від своїх первісних задумів репортажі. Ця можливість є у вас нині, а її не було ще 10 і навіть 5 років тому. «Чому, — запитаєте ви, — адже музей існує давно?». Це правильно, минулого року ми відзначили 40-річчя створення нашого «храму муз», але раніше він виглядав інакше. Це був типовий радянський музей, де документальні свідчення й оригінальна експона-тура підганялись під певну ідеологію, а велич історичної постаті була пропорційна кількості і розмірам живописних полотен та скульптур майстрів Худфонду. Тепер же ви поринаєте в атмосферу

кінця XIX — початку XX століть: тиху, за-тишну, незнайому... Більш відкриті емоційно наші молодші відвідувачі, коли заходять до меморіальної квартири, захоплено видихають: «Ух, ти...», а коли трапляється почути бій великого, наче казкового, годинника, вже й не видихають, а слухають як за-ворожені. З великою гордістю йдуть з музею ті маленькі екскурсанти, хто виконав музичний твір на фортепіано, якого свого часу торкались руки Лесі Українки. Витягуючи шії, дивляться діти на дивовижного прадіда сучасного магнітофона — фонограф, не дуже зрозумілий атрибут для жінок — чадру, всім добре знайомого священного жука-скарабея, зовсім не знайомі преспіап'є чи ніж для розрізання паперів, підставку для столових приборів чи стереоскоп. Традиційно запитують, що це за палиця стоїть у вітальні і чий це ляльки на ліжку в кімнаті батьків, чи грала Леся «на отій бандурі» і чому в її кімнаті «наче вечір»...

Дорослі, звичайно, цікавляться іншим і в експозиції можуть знайти, як нам здається, багато цінних історичних свідчень, які допоможуть розібратись у тих питаннях, які їх хвилюють, а родинні речі сколихнуть у душі почуття меморіальності. Великий колектив спеціалістів, що працював над створенням цієї музейної композиції, намагався

но-націоналістичною орієнтацією, та й походження «підводило». Приміром, мало хто знає, що батьківський рід Лариси Косач відігравав значну роль в історії Боснії вже у XIV—XV століттях, і Стефан Косач за віддану службу імператорові Фрідріху одержав титул герцога і маєтність, що й донині має назву Герцоговина. Не згадували також про те, що Олена Пчілка, будучи неперевершеним на той час дослідником фольклору та етнографії, першою в УРСР жінкою-академіком, видавцем знов-таки першого в Наддніпрянщині журналу для дітей українською мовою через те, що була свідомою українкою, мала сміливість ніколи не приховувати своїх поглядів і такими ж виховала своїх дітей, зазнала переслідувань і за царської Росії, і в часи

Відкриття пам'ятника Лесі Українці (автор Кальченко) в Саскатунському університеті

Ірина ЩУКІНА,
завідувач Київського
літературно-меморіального
музею Лесі Українки

КЛАСИКИ УКРАЇНСЬКОГО ПИСЬМЕНСТВА І В. ПЕПА, О. НЕГРЕБЕЦЬКИЙ ТА ІНШІ

Цю статтю логічніше було б опублікувати в «Літературній Україні», але редакція цієї газети в організованій протиукраїнськими силами кампанії наклепів на пропонувані зміни в «Українському правописі», на жаль, зайняла позицію, якої не схвалили б (якби були живі!) ні визначний український мовознавець Олекса Синявський, ні видатний поет і перекладач Максим Рильський, ні невтомний борець за чистоту рідного слова Борис Антоненко-Давидович. Тож пишу для газети «Слово Просвіти», яка завжди обстоює інтереси українського народу.

Взагалі питання правопису належить розв'язувати фахівцям-мовознавцям. Але спровокована академіками В. Русанівським і П. Толочком антиправописна війна вихлюпнула ці питання на цілу Україну й за її межі. Навіть московські журналісти, які не володіють українською мовою, але влізли зі своїм статусом у наш монастир (тобто в наше ТБ), обговорюють український правопис. Головна мета цієї лихоманки — налякати людей. Лякає хто чим може. Відомий зближувач мов радянського періоду академік-мовознавець В. Русанівський страхає взятим від ліхтаря числом 50 тисяч (начебто зміни в правописі стосуватимуться такої кількості слів). Дітяч застійних та післязастійних часів на ниві освіти А. Тимчик полохає тим, що доведеться перебирати клавіатуру на комп'ютерах (ніби хтось збирається вводити до української абетки нові літери). Словом, використовуються усі засоби зомбування трудящих.

Помітна така закономірність. Схвальні відгуки на проект правопису аргументовані, сумнівні зумовлені прагненням глибше вникнути в суть змін. Від'ємна реакція, як правило, бурхлива,

емоційна, бездоказова. Що менше людина орієнтується в проблемі, то агресивніше виступає проти змін. Зразком такого несприйняття жодних зрушень у правописі є академік-археолог П. Толочко, що дотримується концепції так званої давньоруської народності, вважає Київську Русь колискою трьох народів усупереч працям українських мовознавців, істориків та етнологів. Усі розмірковування П. Толочка на теми правопису є беззаперечним доказом правильності давньої істини: «Біда, як швець почне пекарювати, а пекар шевцювати». З газетних публікацій академіка було видно, що він не розуміється на питаннях мови й правопису. Але нещодавня відкрита дискусія на телеканалі СТБ (09.02.2001) засвідчила, що пан Толочко не відрізняє третьої відміни іменників від першої та другої. Своєю опонентові він сказав: «Ви хочете, щоб усі іменники третьої відміни починалися на **и**». Коментарі зайві. А основним аргументом був лист трудящих Полтавщини (чого тільки не робили в Радянському Союзі на підставі листів трудящих!).

Досить багато дописів проти правопису опублікував у різних виданнях п. О. Негребецький. Біолог за фахом, який проходить філологічний екстернат у Київському національному університеті імені Т. Шевченка, О. Негребецький стверджує, що має «значний досвід» у відтворенні українською мовою чужих слів, якого набув у перекладацькій праці. Я не маю честі читати переклади п. Негребецького, але його поради писати й вимовляти **г** в словах грецького походження, рекомендації на зразок *Гелсна* (замість *Гелена*), *Рьонитген* (замість *Рейтген*) суперечать усім українським правописам, фонетичі нашої мови й здоровому глуздові.

Не дуже шанує п. Негребецький кличний відмінок, за який так побивалися М. Рильський та Б. Антоненко-Давидович і який майже звели нанівець зближувачі мов. В одній із своїх публікацій («Україна молода», 2001, 25 січня) п. Негребецький наводить кілька слів (*кравець, школяр* тощо), від яких глузливо пропонує утворити форму кличного відмінка. А як же Шевченкове «Безбожний царю, творче (від *творець*, як *кравче* від *кравець*) зла»?

Не можна, на думку майстра слова (так він себе називає), вживати в кличному відмінку чужомовні антропоніми *Бен, Біл, Рой*, слова *бос, дон* і под. Але ж, крім п. Негребецького, маємо й інших перекладачів. І М. Лукаш, і Г. Кочур, і Ірина Шевченко, і М. Рильський, і Є. Попович — усі вживали і вживають тільки кличний відмінок при звертанні: «Стій, Гамлете, оце твоя перлина... Ану, Лаерте, втретє. Та не грайтеся, А нападайте... Свята правда, принце...» (В. Шекспір. «Гамлет», переклад Г. Кочура).

Герої більшості драматичних творів Лесі Українки мають чужомовні імена: «О **Жуане**, кажіть мені, кажіть слова коханця!... Даремне ти, **Антею**, не взяв від нього грошей... Ви бачите, **сеньйоре**, я в жалобі».

То яку ж сміливість треба мати, щоб уважати себе авторитетнішим за Т. Шевченка, за Лесю Українку, за наших славетних перекладачів!

З осудом авторів правописних змін не забарився й письменник В. Пепа. У газеті «Урядовий кур'єр» (2001, 10 лютого) він виступив зі статтею під грізним заголовком «Не дуріте братів ваших». Після патетичних розмірковувань про рідну мову, про Трипільську культуру, про ГКЧП в Москві (за принципом — на городі бузина,

а в Києві дядько), про зменшення накладу «Літературної України» В. Пепа викриває «схоластів, які товчуть воду в ступі» й намагаються «реабілітувати» правопис 1928 року. А чому б і не реабілітувати? Адже його авторів — видатних українських мовознавців, представників нашого розстріляного відродження, навіть радянська влада реабілітувала через кілька десятиліть після знищення.

Дальші умовиводи письменника ще раз підтверджують, що не всі працівники засобів масової інформації можуть робити правопис. Слово *мана* (з етимологією якого у В. Пепа не дуже клеїться) має тривалу традицію вживання в українській мові. Воно було заборонено в радянську добу (як і багато інших «націоналістичних» слів), а потім, під час хрущовської відлиги, повернулося до вжитку. Дивно, що В. Пепу це досі обурює. Далі більше. Він пише про «тверде **г**», що, як і **ф**, «вникло» в нашу мову. Проривний звук (**г**) в українську мову не «вник», а існує в ній споконвіку, тільки вживаний у небагатьох словах. А літеру на його позначення увів ще в XVII столітті український філолог і церковний діяч Мелетій Смотрицький. У 1933 році, коли було вчинено більшовицьку наругу над українським правописом, її вилучив з української абетки сам Павло Постишев. 1990 року літеру поновлено, незважаючи на спротив В. Русанівського. Тепер В. Пепа знову пропонує вилучити її. Звук **ф** українська мова (як і всі слов'янські) справді запозичила. Спочатку наші предки замінювали його іншими звуками: каптан, Пилип, Степан, картопля, квасоля, хвіртка. Але згодом засвоїли: *фабула, фесерверк, філантропія, флора, фотографія, Франція, футбол*... І ніхто тут нічого не

збирається «звужувати». Інакше стоїть справа з міжзубним **т** (**th**), якого письменник Пепа, як і академік Толочко, не відрізняє від **ф**. Здебільшого ми його цілком правильно відтворюємо літерою **т**: естетика, лабірінт, математика, нафта, синтез, тема, Тесей, Отелло, Тетчер і под. Але в деяких словах пишемо й вимовляємо **ф**. З цього приводу В. Самійленко, на якого посиляється В. Пепа, писав: «Треба писати: **Атени**, а не **Афіни**, **бібліотека**, а не **вібіліфіка**, як колись писали росіяни» (В. Самійленко. Статті та спогади. — К., 1990. С. 506).

Саме так писали й пишуть митці українського слова: «Плив етер, струмє вітер» (П. Тичина), «Із рук його падуть, як з рога Амальтеї, Плоди налиті вщерть і довгі пасма трав» (М. Рильський), «Вкраїнських брам ясне гілля З вільготними акантами Коринту» (М. Бажан), «Роса і теплий грім, і шепіт віт, І людська творчість споруджує міт Під саме небо, зорями розшите» (М. Зеров), «Усе життя служи народу, Усе життя не бійсь Голгоги, Добудь йому святу свободу, І не спиняй у цім роботі!» (І. Огієнко), «І гори хмар на піднебесі, І світу голубий етер» (Д. Павличко), «Зробив Дніпром, чи то пак Бористеном» (І. Драч).

Тож треба не лише посилатися на класиків, а й читати їх. Перш ніж пришивати членам робочої групи Національної правописної комісії злочинні наміри й «несосвітнене глупство», варто хоч трохи поглибити власні історико-філологічні знання. І визначитися, з ким бути — з мертвими й живими знавцями рідної мови чи з Постишевим, Толочком та подібними до них «єрудитами».

Олександр ПОНОМАРІВ

ПРОБЛЕМИ, ЯКІ ЗАМОВЧУВАЛИСЬ...

Український правопис і політичні спекуляції

Нещодавно один із заступників голови Національної правописної комісії Анатолій Погрібний проілюстрував свій виступ документом — статтею із газети «Правда» від 29 грудня 1937 року. У ній ідеться про видання російсько-українського словника. І до якого тільки блюзнірства не доходять рецензенти! Вони пишуть і про контрреволюцію, і про фашизм із боку мовознавців. От до чого призводить політизація суто мовних проблем! От до чого призводила політизація всього життя — до навішування ярликів, до звинувачення трудящої людини в буржуїстстві тощо. Звичайно, робилися висновки. І висновки ці робили, як правило, неграмотні вороги українського народу. В ім'я чого? Безпам'ятним стадом легше керувати — це добре засвоїли гнобителі.

8 лютого у приміщенні Національної спілки письменників України відбулося засідання Правописної комісії на тему «Український правопис та політичні спекуляції». На ньому доктор філо-

логічних наук, професор, заступник голови Національної правописної комісії Олександр Пономарів зупинився на проблемі фахового обговорення питання і некомпетентному висвітленні в ЗМІ назрілих змін в українському правописі. Усі ці-вілізовані народи мають подібні постійно діючі комісії і на потребу вносять зміни, захищають свої мови. Чи треба це робити? Відповідь в усіх однозначна. Французи захищають свою мову від американізації і т. д. Всі люди у світі вважають мову національною святинею! Так у чому ж справа? Чому в нас в Україні археологи повчають філологів? Філологи ж не повчають будівельників, як їм будувати! Доводиться знову констатувати факт по-літизації ситуації. Скільки можна зволікати? Адже комісія працювала багато років.

Голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка Павло Мовчан всебічно проаналізував проблему, яка склалася навколо запропонованих змін до правопису. Він гово-

жаль, у нас поки що немає нової енциклопедії, іншого 11-томного Словника української мови. Не секрет, що в цих виданнях немає прикладів із творів діаспорних та репресованих носіїв українського слова.

Має рацію і член-кореспондент НАН України Анатолій Непокупний, коли стверджує, що «українські письменники реабілітовані, а мова — ні». А ще Анатолій Непокупний — людина, якій зрозумілі мовні проблеми малочисельних націй, — висловлює думку про «фактичне ігнорування діалектного мовного багатства. Ми знаємо, що шкільні підручники були напхані матеріалом часу соціалістичного будівництва та гаслами на зразок «Шлях до комунізму». Якщо громадську думку влаштовує такий стан речей, то не треба нічого робити, якщо ми не хочемо виховувати майбутні покоління в дусі природного, людського, притаманного саме українській нації, і розмова про правопис не потрібна; якщо ми хочемо «законсервувати» колишню ситуацію в мові, то досвід підказує, що цього нам не вдасться зробити. Отже, треба працювати, пропонувати, обговорювати, спрямовувати в природне річище. Є надія на те, що в українському народі вистачить інтелекту, щоб зрозуміти абеткові істини. Треба сказати правду — шлях розвитку української мови був позначений і жертвами, і репресіями.

Правда полягає в тому, що колишнім компартійним праців-

мають такі проблеми і українська мова, і літературознавство, і соціологія, і українознавство, і естетика, і філософія, і... радянська наука взагалі.

Ніде правди діти — майже всі сфери нашого соціального життя донедавна були заповнізовані, припасовані до суспільних потреб.

Важко не погодитися з думкою академіка НАН України Івана Дзюби, який у газеті «Літературна Україна» за 25 січня 2001 року в статті «Метод — це насамперед розуміння» писав: «Загадаймо, що сім десятиліть радянської доби були для науки і людської думки в цьому підрадянському світі часом, коли спершу пошук методу, потім освоєння нібито знайденого єдино правильного методу, потім примусове утвердження цього методу стали — попри об'єктивні добрі наміри багатьох ентузіастів марксистсько-ленінської істини як остаточного накулу історії — стали способом спершу нівеляції наукової думки, а потім і брутального придушення всякої вільної думки взагалі».

Чи означає це, що ми повинні робити «революцію» в усіх сферах буття? Чи означає це, що ми повинні відмовлятися від здорового зерна, що такі запліднювало нашу убогу ріллю хоча б усвідомленням існуючого стану речей. Звісно, що ні! Все, що має хоч найменшу цінність, повинно стати набутком для майбутніх поколінь. На

ПРЕЗЕНТАЦІЯ УНІКАЛЬНОГО ВИДАННЯ

Людно було 7 лютого у приміщенні Держкомінформу, куди завітало багато гостей — науковців, письменників, громадських діячів, представників ЗМІ, мовознавців, видавців, шанувальників українського слова. Та й не дивно: подібні видання з'являються не так часто. Колектив спеціалізованого видавництва «Українська Енциклопедія» імені М. П. Бажана презентував Енциклопедію української мови. Українці — не піонери в цій справі. Такі видання мають інші держави, і саме такий підхід до мовної політики є ознакою цивілізованого розуміння.

Прес-конференцію відкрив голова Держкомінформу Іван Драч. Він сказав, що «подібне видання увиразнює обличчя України. Повніше, переконливіше, правдивіше і достовірніше перед нашим духовним зором постають світочі вітчизняної культури...»

Головний редактор спеціалізованого видавництва «Українська Енциклопедія» І. Зяблюк наголосив на тому, що нинішнє видання в Україні має капітальне (наукове) потрактування багатьох мовних проблем. «Дванадцять років відділяє нас від задуму до його втілення в життя», — зазначив промовець. Це видання особливо актуальне в час, коли йде постійне шельмування української мови, коли ведуться розмови про її вторинність.

У здійсненні видання взяли участь найкращі вітчизняні науковці-мовознавці. Прослідковано географію українського слова на всіх континентах.

Вице-прем'єр-міністр Микола Жулинський подякував колективу за високий науковий рівень видання. Він сказав, що вихід цієї Енциклопедії — подія міжнародного значення. Промовець зазначив, що у виданні узагальнено досвід поколінь. Говорив він і про проблему правопису, яка, на його думку, повинна розглядатися фахівцями. Микола Жулинський сказав, що Віктор Ющенко вважає, що найближчим часом треба комп'ютеризувати і міські, і сільські школи.

У виступі академіка НАН України Івана Дзюби прозвучала похвала на адресу колективу і занепокоєність тим, що видання має такий мізерний тираж — лише 5 тисяч примірників. Іван Дзюба зробив і низку слушних зауважень до окремих статей.

Народний депутат України Борис Олійник сказав, що через призму цієї праці ми вперше побачили і свою історію, і історію мови. На жаль, «жнива багато, а женців мало», — зауважив Б. Олійник. Йшлося про тираж книги.

Голова Всеукраїнського товариства «Просвіта» імені Т. Шевченка, народний депутат України Павло Мовчан застеріг присутніх від зайвої ейфорії. Він наголосив на розбіжності між теорією і практикою. «Ситуація щодо мовних проблем мусить докорінно змінитися», — сказав П. Мовчан. Він з тривогою говорив про те, що потрібні серйозні державні програми, щоб і мова, і книжка вільно функціонували, «щоб наші діти не були білими воронами» у російськомовному середовищі.

На презентації виступали представники із різних сфер діяльності, але всі вони були однастайні в оцінці унікального видання «Енциклопедія української мови».

Наш кор.

рив про лінгвістичну кризу і не-правильне розуміння її багатьма псевдовченими. Свого часу увесь лексичний «український запас» у російському словнику Дала був віднесений до російської лексики. Якщо брати історичний аспект, то прослідковується тенденція, яка творилася і досить солідними вченими на утвердження однієї мови — російської. А як інакше могло бути в імперії?

«Мова — перший і останній форпост боротьби за незалежність», — сказав Павло Мовчан. Він зупинився на випадках неподобств, які чинилися щодо патріотично налаштованих мовознавців. Йшлося про виконання саме політичних репресій, що замовлялися колишнім Центральним комітетом Компартії. Зрідка в нас говориться про те, що мови — «самодостатні національні організми». Смішно навіть говорити — потрібні чи не потрібні мовні поправки... На жаль, ситуація мовна дедалі політизується.

Змістовним був виступ директора Інституту мови Василя Німчука. Він теж розглядає проблему в історичному аспекті. Зокрема, він стверджує: «Ми давно розділені Богом! Треба, щоб українська мова мала таке обличчя, яке їй дав Бог. Ми зобов'язані дещо оживити. У дев'ятинадцяти пропозиціях немає нічого такого, чого б не було в українських говорах. Треба сказати правду про правопис, а не

лякати людей. Народ і сам зрозуміє потребу. Можливе паралельне вживання форм, ніхто нікого не силує!» Професор Львівського університету пані Сербенська говорила про проблеми реклами та імідж українця. Вона зупинилася на потребі введення психолінгвістичної цензури.

Заступник декана філологічного факультету Національного педагогічного університету імені М. Драгоманова Надія Плющ шкодувала з приводу того, що акценти змістилися у бік «ні». Український правопис — це українська ідея. Якщо вона не спрацювала, то — це акція проти держави і комусь вона вигідна.

Віталій Радчук висловив ідею побудови концепції державного мовного будівництва, а Тарас Марусик зупинився на шельмуванні мовних проблем з боку ЗМІ.

Отже, проблема полягає в тому, щоб владні структури дослухались до компетентної думки фахівців своєї справи, а громадськість не лякалась умовитованих незначних змін, які пропонує Національна правописна комісія. Час — доленосний, він не стоїть на місці і ми хочемо вірити, що буде жити і розвиватися українська мова у природному для неї середовищі.

Василь ОСАДЧИЙ

Якось ми сиділи удвох з моїм товаришем, котрого я знаю не менше ста років. Розговорилися за стотисячною чашкою кави, як завжди — про все і вся. А треба сказати, за довгі роки знайомства ми навчилися відчувати стан один одного.

— Тебе щось непокоїть, козаче? — спитав Ігор. Я відповів йому, що мені б хотілося написати про якусь цікаву людину, скажімо, представника невидимого фронту, але не того, котрий вже став зіркою кіно і розрекламований, як «Ромо-гін». Потрібне щось таке — і щоб поряд було, і щоб маловідоме чи зовсім несприятелі, і щоб користь від нього державі — коли й не така, як від «розкручених ментів», то хоч у половину...

Мовчки вислухавши і хитро усміхнувшись, Ігор запитав:

— Слухай, а ти про мене чи все знаєш? Ви, журналісти, звикли лазити по всіх усюдах, а що у вас під носом робиться, не бачите. — Після цього питання я розсміявся: він викладач. Учителі, яких повнісінько у кожній навчальній інституції, будь то школа чи університет. Що тут може бути нового?

— Правильно, — прочитав мої думки товариш. — Ти сам колись викладав в СПТУ, у ВНЗ, і знаєш: у цій справі важко вигадати щось новеньке. А от згадати про добре

гогічному університеті імені Драгоманова, де читав курс «Вживання людини в сучасних патогенних умовах» самобутній педагог Олександр Кривоносов. Тому, що він «викладав» студентам, я спочатку дивувався. Та лише спочатку, бо те, що молоді люди по 2—3 години не відпускали його, про щось та говорило. Чим же він «тримав» аудиторію?

Уявіть собі, він учив студентів прозаїчних речей: заповнювати різні бланки, в т. ч. комунальних платежів; мистецтва спілкування з бюрократом-чиновником, в т. ч. пошуку його слабких місць; порядку звернення в місцеві, адміністративні та інші інстанції; адекватного реагування в нестандартних ситуаціях (пожежі, обвали, підвищений радіаційний фон та ін.) та на різні агресивні прояви оточення (хуліганство, бійки, злочинство та ін.). Педагог водив своїх учнів за місто, де сам показував, як треба купатися в ополонці, лазити по деревах, переправлятися через урвища, чим можна прохарчуватися в дикій природі, не маючи запасів. Навіть дощових хробаків ковтав, стверджуючи, що це корисно не лише для хробаків... **Та повернімося до уроків Ігоря Левченка. Що він думає з цього приводу?**

І. Л.: Вся цікавинка в тому, що ми цим займаємося все своє педагогічне життя. Кожен учитель у школі, хто має класне керівництво,

Відволікти хлопців від примарного «кайфу»

забуте, стареньке іноді цікаво.

Мабуть, у моїх очах промайнув такий сумнів, що Ігор замовк. А за десять хвилин ми вже обидва знали: саме його «фронт» і є таким, що мені потрібен.

Мій добрий давній товариш — Левченко Ігор Олексійович, викладач І категорії фахових дисциплін Київського механіко-металургійного технікуму (КММТ), вже два роки має як доповнення до своєї головної програми ще одну дисципліну, котру викладає, скажімо так, — не зовсім стандартно. Називається вона — «Безпека життєдіяльності». На перший погляд, це — ще один предмет викладання, до того ж, плановий. Та це лише на перший погляд. Але спочатку декілька слів про саму дисципліну.

Ось я тримаю в руках «Навчальну програму нормативної дисципліни для вищих закладів освіти», затверджену першим заступником Міністра освіти В. П. Андрущенко 4 грудня 1998 року. Що ж передбачає ця програма, яка її мета?

Якщо коротко, то «Завдання дисципліни — навчити студентів: — ідентифікувати потенційні небезпеки, тобто розпізнавати їх вид;

— визначати небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори;

— прогнозувати можливість і наслідки впливу небезпечних та шкідливих факторів на організм людини;

— використовувати нормативно-правову базу захисту особистості та навколишнього середовища, прав особи на працю, медичне забезпечення, захист у надзвичайних ситуаціях тощо;

— розробляти заходи та застосовувати засоби захисту від дії небезпечних, шкідливих та вражаючих факторів;

— запобігати виникненню надзвичайних ситуацій, а в разі виникнення виконувати дії, спрямовані на їх ліквідацію» і так далі, і тому подібне...

Виникає відчуття, що головними в усьому цьому є все-таки ті самі фактори, а не людина. Багато ж хто з педагогів, і один із них — Левченко, інтуїтивно відчують цю хибу і підходять до викладання предмета, покладаючись на своє бачення і свій досвід.

У цій же програмі зазначено: «Вивчення дисципліни «Безпека життєдіяльності» проводиться на 1—2 курсах навчання і передбачає лекційні заняття, проведення екскурсій та самостійну роботу студентів». Все. Розумійте як знаєте. І дійте — як вирішите самі. Тож не дивно, що практичні навички студенти повинні отримувати, як вказано в Програмі, «... на набутому життєвому досвіді». Непогано б знати, на якому саме?

Десять років зо два чи три тому я кілька разів був присутній на факультативних заняттях у Педа-

чи інститутський куратор навчальної групи так чи інакше навантажений додатковими обов'язками з виховання своїх підопічних. Просто раніше над цією проблемою ніхто серйозно не замислювався, гроші за це майже не платили. Тому ентузіастів й проводили заняття факультативно.

О. С.: А що ж сталося з нашим мисленням у 98-му?

І. Л.: Та це сталося з чимось іншим, а не з нашим. Ми до цього приходимо одразу ж, отримавши перше своє класне керівництво. У перший же рік роботи зі студентами починаєш розуміти, що вони ось тут і саме від тебе потребують уваги навіть більшої, аніж удома від батьків. Частенько буває й таке, що батьки вже нічого дати дітям самі не можуть, якби і хотіли. От і виходить, що більший вплив на їх розвиток і формування набуває навчальний заклад, товариші, науки, педагоги. Від нас залежить, чи приємно та комфортно студентство почуватиметься в колективі, в аудиторії. Маючи на увазі саме це, я й намагаюся внести до програми той емоційний заряд, ту енергетику, які не можуть бути передбачені жодним зціонайкращим чиновником. Саме тому я й хожу з ними та їжджу до музеїв, виставочних залів, до лісу в турпоходи... буває — в гори. Бо в них є така потреба, вони багато чого пізнають уперше, роблять для себе відкриття. А для мене відкриття є кожна їхня душа. Коли ж вдається хоч інколи когось із них відвернути з хибиного шляху, я впевнений, що зусилля були не марними.

Може, тебе це здивує, але багато хто з цих дітей від мене вперше чує імена Брумеля, Амундсена чи Конюхова. Дуже може бути, що для них — перша й остання інстанція на їхній дужі скорочений дорожній суспільного пізнання. Далі буде буденне життя, робота або ж її пошуки, сім'я, побут, проблеми... А наразі мету свою я вбачаю в тому, щоб якось відволікти хлопців від примарного «кайфу», зацікавити їх дійсними загальнолюдськими цінностями.

О. С.: Так, я розумію. Але ж це — великі особисті затрати: зусиль, часу, це клопіт...

Ігор Левченко

І. Л.: Звичайно, клопіт, але приємний. Я самоотримую естетичну насолоду від спілкування з молоддю. Перебуваючи серед них, нема коли думати про свій вік, хвороби чи якісь містечкові проблеми. До того ж, буває дуже і дуже приємно, коли приходять батьки моїх «хуліганів» з подяками за дитину — за те, що вона кинула папирти чи більше буває вдома, щось читає або забула про

Під час занять

ціни на зілля, за те, що стала чемнішою, спокійнішою, розважливішою. Усе це додає снаги, позитивного настрою.

О. С.: Ну от. А я думаю, що знаю тебе до кінця. Послухай, а як тобі вдається зацікавити своїх юних друзів у тому ж таки поході на виставу чи в якомусь заході?

І. Л.: Зацікавити? Та ні. Ти мене не зрозумів. Тут ніхто нікого і нікуди за руки не тягне. Найчастіше вони самі «розкопують» якусь цікаву інформацію і пропонують мені і всім іншим сходити, поїхати, побувати. Серед них нема культурів чи людей, котрі б якось нагадували колишніх комсомольських ватажків. А буває, щось мені стає відомо, тоді інформацію вже їх. А взагалі це не головне.

О. С.: А що ж тоді головне?

І. Л.: Головне все-таки — програма, план. Він затверджений, його ніхто не відмінює, і, отже, слід його дотримуватися неухильно. А от виконавши основну частину, потім можемо займатися довільно.

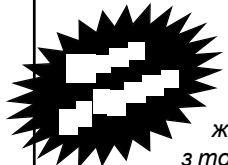
О. С.: І що, основна частина тебе повністю влаштовує?

І. Л.: А хіба це можливо? Де ти бачив такий план, котрий би міг усіх задовольнити і передбачити усі побажання? Звичайно ж, завжди знайдеться сказати щось критичне на адресу авторів навчальної програми. Та я б не хотів зараз розводитися про це. І не тому, що когось там боюся. Але не хочу втрачати час. Кожному своє: справа чиновництва — писати для нас інструкції, а наша — виконувати їх або ж не виконувати, якщо вони нераціональні; доповнювати їх, якщо слабкі. Та при всьому тому ми повинні виховувати молоде покоління, і щодо цього, я впевнений, кожний педагог має свою думку.

Післяслово. Думаю, читачеві зрозуміле наше ставлення до предмету обговорення. І якщо хтось із зацікавлених осіб та фахівців має щось сказати з цього приводу, чекаємо Ваших листів. Адже річ іде про нове покоління — будівничих світлого майбутнього.

Дослідження провів
Олександр СИДОРЕНКО

ДОПОМОЖЕМО СОБІ САМІ!

Шляхові до внутрішньої гармонії людини передують багато стежок. Це стежки самопізнання й самовдосконалення, самозбереження і самопожертви. І всі вони починаються з того, що людина говорить собі: я все можу! Можу бути сильним, упевненим, можу не боятися гострих ситуацій, стресів. Можу звільнитися від шкідливих звичок і навіть пересилити свої амбіції та лінощі.

Давайте підемо цим шляхом разом, шановні читачі. Спробуймо, адже ми нічого не втрачаємо, а знайти можемо багато цікавого й корисного: справу, слово, пораду, цікаве, погляд, інформацію, ліки, однодумця, а може, й себе самого...

В людину матінка-природа вклала так багато, що зреалізувати цей потенціал за одне життя навряд чи кому вдасться. І підтвердження цього ми знаходимо достатньо. Втім, багато хто взагалі не заглядає до кладової своїх здібностей — беруть лише те, що лежить на поверхні. Та при тому ще скаржаться, мовляв, малувато отримали — вище голови не стрибнеш.

Тому хочу запевнити Вас, читачу: якщо надалі газета стане Вашим вірним супутником, Вам вдасться подолати, як кажуть у спорті, страх перед «висотою», невпевненість в самій можливості перевершити себе. Адже змогли це зробити люди, про яких ми хочемо далі розповідати Вам.

І коли щось з тієї величезної кількості ситуацій, які ми плануємо висвітлювати в статтях, бесідах, нарисах, кореспонденціях, допоможе Вам, — мета нашої праці буде досягнута.

Можливо, щось Вам зовсім не сподобається, не ляже на душу, а інше нагадає про щось до болю знайоме й близьке. В будь-якому випадку отримана інформація покликана розширити Ваше уявлення про самого себе та оточення.

Пошуки шляху до гармонії неухильно приведуть Вас до бажаного лише в тому випадку, якщо це буде не суцільна боротьба, не мука мученицька, а радість поступового пізнання, поєднання окремих часток знань у єдине ціле.

Людська особа — цілий світ — багатогранний, неповторний, нескінченний. І для його нормального існування, для підтримання внутрішньої рівноваги необхідно опікуватися фізичним та духовним здоров'ям свого ества.

Якщо Вам до вподоби наші ідеї і Ви підтримуєте наші задуми, Якщо Ви хочете бути вільними, бадьорими й енергійними, — значить, нам по дорозі і ми готові продовжити розмову. Дорога ця, ми певні, буде тернистою і важкою, але дуже цікавою і вдячною, бо вестиме до досконалості. Тож не будемо втрачати часу. Уперед, однодумці!

ВЕСНА! САЛАТИ ПРОРОСТАЮТЬ

Отже, надворі весна. Кров тече і пульсує швидше. Знову хочеться жити, розправити плечі, що затерпли взимку під кожухами. І дуже хочеться чогось свіженького — салатику, молоді морквинки, кропчику або й зелененької кульбаби. Само собою, з морквою чи бурячком доведеться ще почекаати, а от свіжі, запашні весняні салати — не така вже й нездійсненна мрія.

Уже наприкінці березня — на початку квітня, як тільки зійде сніг, ви можете доповнити свій збіднілий за зиму раціон корінням аїру, валеріани, оману, калгану, пірію повзучого, цикорію. Всі вони годяться не лише для відварів та настоїв, але й не будуть зайвими у декотрих стравах чи салатах.

Наприклад, з пірію повзучого і реп'яшка звичайного готують чудову кровоочисну «Істринську каву». Заварюють по 1 ч. л. порошку кожного з них на 2 склянки окропу. Якщо не полінуватися і додати до цього 1 ч. л. порошку з кореневища цикорію або солодкового кореня, то матимете чудову каву для оздоровлення печінки, нирок, крові, підвищення імунітету, а також вимивання з організму радіонуклідів, шлаків.

Смачні і дуже корисні стріли молодих грициків. Від снігу і до снігу викопуйте корені чистотілу, збирайте соснові та березові бруньки — вони значно підвищують імунітет, допомагають долати хронічні запалення.

Збирайте також листя брусниці, дводомної та глухої білої кропиви (яснотки), первоцвіту, яглиці звичайної, фіалки триколірної. Усе це, а ще заячу капусту, молоді ніжні листочки берези, липи, клену, чистотілу (2 — 3 крайні листочки) додавайте до зелених салатів, куди ще входять звичні свіжі чи тушені овочі, картопля, варені яйця, м'який сир, рослинні олії. Листя грициків та кропиви додавайте при варці перших страв або при тушкуванні других.

Найцінніший подарунок березня-квітня — квіточки грициків і кульбаби, котрі, до речі, бояться кип'ятіння. Тому їх слід зберігати пересипаними цукровим піском. Їхній пилок — це ліки № 1 для підвищення імунітету.

Зібраний урожай треба обробляти якнайшвидше, бо кожна година для зірваних рослин — це втрата корисних та поживних речовин. І, будь ласка, пам'ятайте: викопуючи коріння, як мінімум четверту їх частину треба залишити в землі, щоб за рік рослина могла знову порадувати нас.

Світ на сторожі здоров'я

НЕБЕЗПЕЧНІ КОМП'ЮТЕРНІ ІГРИ

Агенція «Рейтер» повідомила, що бразильське міністерство юстиції «заборонило продаж комп'ютерних ігор, що викликають великі суперечки, бо в них гравці преміюються за вбивства чи крадіжки.

Гра вважається небезпечною, оскільки злочинство та вбивства подаються в ній як побутові явища, і, отже, гра заохочує дітей до насильства». У 1997 році міністерство заборонило комп'ютерну гру, в якій «гравці набирали бали за вбивства пішоходів, серед яких траплялися старі люди і вагітні жінки». Представник «Прокона» — організації захисту прав споживачів, — заявив: «Ігри такого плану небезпечні та шкідливі, тому що сприяють зростанню кількості насильств. Діти поступово звикають до подібних актів як до нормальних».

А як із цим у нас?

ПІДРОБНІ МЕДИКАМЕНТИ

«В усьому світі майже 8 відсотків медикаментів, що є у продажу, — підробки». Таку заяву нещодавно зробив «Фігаро-магазин». Згідно з даними Всесвітньої організації охорони здоров'я (ВООЗ) у Бразилії «липові» ліки становлять майже 30 відсотків

від загальної кількості лікувальних засобів, а в Нігерії — всі 60 відсотків. Сповідьється також, що торгівля підробними медикаментами, яку ведуть боси організованої злочинності, щорічно дає їм 300 мільярдів доларів США прибутку. При цьому ні фармацевтичним фірмам, ні поліції чи міжнародним організаціям припинити цю торгівлю не вдається. У кращому випадку вироблені мафіозними синдикатами «ліки» допоможуть лише психологічно, у гіршому — можуть убити.

НЕБЕЗПЕЧНІ ПІДГУЗКИ

Усі виробники дитячих підгузків змагаються в тому, чия продукція краще вбиратиме вологу і, таким чином, якнайдовше зберігатиме шкіру малюків сухою. Та при цьому вони «забувають» нагадати молодим батькам про деякі заходи безпеки, необхідні при користуванні цим «сухим дивом».

Справа в тому, що саме з раннього віку в яєчках хлопчиків закладаються клітини Лейдига, котрі в майбутньому відповідатимуть за вироблення сперматозоїдів і підтримку нормального рівня чоловічого статевого гормону тестостерону. Сучасні ж підгузки являють собою не що інше, як тепловий компрес, котрий постійно перегріває ці ніжні органи, що призводить до гальмування вироблення клітин Лейдига. Ось чому життєво необхідно три-чо-

тири рази на день на 50 — 60 хвилин залишати хлопчиків без «компресу», сповиваючи їх звичайними пелюшками. І не дуже втішатися з того, що малюк сухий і нема потреби міняти підгузок упродовж цілої доби.

Подумайте, а чи не станеться таке, що за якихось пару десятків років ви не зможете уникнути дорікань своїх дорослих синів або, що куди гірше, докорів власного сумління за те, що могли, але не запобігли тяжкому захворюванню — безпліддю. Адже найчастіше його й спричинює недостатня кількість вироблених організмом сперматозоїдів.

ШКІДЛИВЕ У ПОДРУЖНЬОМУ ЖИТТІ

Чи не найбільшу шкоду імунній системі завдають сварки між подружжям. Учені довели, що внаслідок сімейних сварок значно збільшується утворення в організмі так званих гормонів стресу. Концентрація цих гормонів зростає пропорційно інтенсивності напруження сварки і зберігається ще хвилин п'ятнадцять опісля її закінчення.

До речі, у жінок, набагато чутливіших до проявів ворожості, надлишкова кількість гормонів значно вища, аніж у їхніх чоловіків.

Треба мати на увазі й те, що, як стверджують науковці, літні подружжя після кількох десятків років проживання у шлюбі реагують на сварки не менш гаряче, аніж молоді.

ВІТАЛІЮ КАРПЕНКУ — 60

Без перебільшення можна сказати, що ім'я Віталія Карпенка відоме кожному киянину, багатьом людям в Україні і далеко за її межами. Популярність його імені для широкого загалу пов'язана передовсім із газетою «Вечірній Київ», яка разом із народом пройшла шлях становлення до незалежності України.

У журналістських колах і в колах письменницької інтелігенції Віталій Карпенко зарекомендував себе як свідомий громадянин, патріот України. На шпальтах газети і з трибуни Верховної Ради XII скликання, на багатолюдних зібраннях і на сторінках власних книг він піднімав свій голос на захист справедливості, на захист українства, цей голос потужно звучить і сьогодні.

Прицильне, майже хірургічне розуміння проблем, помножене на журналістський і життєвський досвід, — ось ті параметри, якими вимірюється стиль громадянської поведінки цієї непересічної особистості. Але мало знати проблему — треба відчувати пульс доби, бути у всеозброєнні інтелектуальних можливостей і вчасно сказати своє компетентне слово. Читати книги та матеріали Віталія Карпенка — це заново відкривати для себе душу свого народу, вивчати глибини духовності. Його публіцистика, документальна проза, аналітична критика перейняли ідеями державотворення, аналітичністю та науковістю. Одне слово, Віталій Карпенко зустрічає свій 60-річний ювілей у розвої своїх творчих сил і можливостей.

У його книзі «Як повернути манкурту пам'ять» є такі слова: «Потрібен час, щоб манкуртам повернути пам'ять, хохлам — національний хребет, який не згинається перед першим зустрічним, яничарам — відчуття національної крові. І лише тоді матимем такий український народ, яким він має бути і увійти в історію. Народ, який сам усвідомлює себе нацією і несе як прапор свою національну гордість».

Як бачимо, Віталієві Карпенку не позичати ні патріотизму, ні гордості, щоб бути гідним сином гідної нації. Тож бажаво йому міцного здоров'я і творчого натхнення!

Всеукраїнське товариство
«Просвіта» імені
Т. Г. Шевченка, редакція
газети «Слово Просвіти»

Мій співрозмовник просив його прізвище не вказувати. Але мені подумалося, що його доля серед наших співгромадян — саме така — непоодинокі. За національністю — українець. Батько двох дітей та коханий чоловік. Шанована людина, інженер, кваліфікований залізничник, про що свідчать численні записи в трудовій книжці про подяки та премії. Це — від керівництва заводу, на якому працював у радянські часи. Та де тепер той завод, де та робота і звична зарплата за неї?

Щоб прогодувати сім'ю, він, здоровий та міцний чоловік, з умілими руками, вирішив прийняти пропозицію знайомих і ви-

Представники української діаспори в м. Щеціні

ЗАПОРОЖЕЦЬ ЗА ОДЕРОМ (АБО ОДКРОВЕННЯ СУЧАСНОГО ДОБРОВІЛЬНОГО «ПІДПАНКА»)

рушив до Польщі на підробітки. Сталося це років з десять тому. Працювали у приватній ремонтно-будівельній конторі, за що отримували непогані як на ті часи гроші.

Ред.: Тобто Ви, Олександр, можна сказати, кілька років працювали на панів?

О. (сміється): Точно так. Але, зауважте, працювали ми, як кажуть, з вогником. Робочий день тривав 11 — 14 годин, та всі були задоволені і старалися, бо в поляків діяли доволі жорсткі вимоги щодо якості робіт. Жили в будинках разом з господарями, і навіть окремої їдальні у нас не було. Отож ми не відчували якоїсь подавленості чи приниження.

Ред.: Вам, мабуть, здорово поталанило з господарями?

О.: Це так. Їх у нас було двоє, і обидва — українці.

Ред.: Отакої?!

О.: Так. Обидва вони — діти колишніх ОУНівців, що свого часу змушені були залишити рідну країну. Тепер вони — православні українці, що поважають свою першу батьківщину, шанують усіх гостей з України та все українське: мову, пісні, літературу, історію, культуру...

Ред.: А звідки, пане Олександр, в них інформація про історію та культуру?

О.: Знаєте, в обох жінки — польки. Але й вони, а надто їхні діти добре знають українську мову. Це було для нас дуже приємним сюрпризом. А стільки книжок з історії, філософії, україністики та культури, витворів художнього мистецтва та виробів українських народних майстрів я не бачив у нас у жодній сім'ї.

Ред.: А може, ці люди мають стосунок до спеціальних закладів?

О.: Правильно. Мають. До закладів душі. А вони всі — спеціальні.

Ред.: Що Ви маєте на увазі?

О.: Маю на увазі те, що коли людина має в душі Бога, то їй не треба агітувати ходити до церкви. Якщо людина любить свою батьківщину, її мову та культуру, то вони з нею постійно. Ото і є спеціальні заклади душі, і не треба нічого насаджувати, як не треба завозити чи вивозити. Воно все вже є!

«Човники». Такого поняття не тільки у старих, але й у сучасних мовних довідниках годі шукати. Та кожен, кому ви назвете його, зрозуміє — йдеться про наших співгромадян, що заробляють собі на харч тимчасовими, але систематичними виїздами за кордон. Хто везе звітти крам, аби щовигідніше його тут «штовхнути», хто їде туди внайми, хто на заробітки — наші «запоріжці» там будують, ремонтують, прибирають, обслуговують і т. ін. А дехто, як обмовився один мій випадковий знайомець, повертається в Україну з «крихтами української культури».

Мені ця думка спочатку здалася нісенітницею, а потім — зовсім новою та цікавою. Тому й вирішив трохи щільніше познайомитися з її автором. Ми ж бо знаємо, що культуру можна насадити, виховати чи знищити якимось чином. Але завезти чи вивезти, вкрасти або подарувати — навряд чи.

Ред.: І як це проявляється?

О.: Дуже просто. Вони, наприклад, мають свою Асоціацію української громади (ми базувались у Щеціні), що існує як громадська організація. Треба сказати, що, окрім щецінської, по всій Польщі, як і в багатьох інших країнах, є такі ж громадські об'єднання українців. Вони постійно контактують, обмінюються інформацією та новинами, літературними та художніми виданнями. До речі, саме з тих часів у мене зберігається дуже цінна, можливо, унікальна для України Ілюстрована Біблія для молодих, надрукована малим накладом Ординариатом греко-католицької Крижевської Єпархії в Загребі 1990 року.

Так-от, у Польщі щорічно проводиться багато форумів, зльотів, концертів та релігійних соборів, на які з'їжджаються з усіх усюд представники громад та всі бажаючі. На кількох із них ми теж побували, як, наприклад, на фестивалі українського художнього самодіяльного мистецтва в місті Сопоті. Навіть брали участь у їх роботі, представляючи саме Україну. І треба було бачити, якою повагою світилися очі шляхетних канадських, американських чи австралійських українців, з якими можна було так запросто поспілкуватися рідною мовою.

У Щеціні, окрім Асоціації, діє міська православна церква, де є тільки одна штатна одиниця — свяятий отець Михайло. Всю ж роботу щодо прибирання святини (десь на 400 — 500 віруючих), обслуговування свято-

вих, урочистих і традиційних заходів виконують навіть не самі прихожани-українці, а їхні діти.

Ми бачили ставлення цих діток до віри, а в ній — до батьківщини своїх батьків та дідів, хоч самі вони її ще не бачили. Я дуже заздри тим батькам і думав про те, що, повернувшись додому, виховуватиму своїх дітей саме так, як це роблять наші закордонні брати.

Ред.: Я так розумію, що Ви повернулись уже кілька років тому. Але ж у нас тепер з вірою теж є певні зрушення. Головне — держава повернулася до Церкви обличчям.

О.: Мабуть. Та все ж, вибачайте, не відчувається в нас нічого подібного. Розумію, мені можуть закинути, що я агітую за сліпу віру в неіснуючого Бога, за поклоніння вигаданому ідолу. Розмови про «опіум для народу» тривають, хоч і не так голосно, як 10 — 15 років тому.

Гадаю, до тих пір, доки до нас не прийде віра цивілізована, розумна та розважлива, спокою в душі — не буде! Її ж бо треба впустити в душу та створити там для неї найкращі умови існування. Це робиться не одразу. І знадобиться немало часу, а можливо, кілька поколінь, доки діти зрозуміють різницю між «хресним ходом» та «тусовкою», між задоволенням потреб різних закладів душі. От тоді ми і зможемо поговорити про накопичення культурного фонду народу та його духовного багатства... А доти, пробачте, всі ті так звані виставки та галереї — то показові виступи зарозумілих «майстрів від мистецтва», котрих мало хто сприймає.

Ред.: Але ж, як Ви самі сказали, може пройти життя кількох поколінь. Нас уже не буде.

О.: Значить, не буде. Та будуть інші, для яких ми нині закладаємо майбутній фундамент сучасної української національної культури. Котру треба творити тут, в Україні, але й завозити звідусіль втрачені колись «крихти» — не гріх. І якщо люди десь зберегли чи навіть збагатили наше культурне надбання, то цей імпорт для нас повинен бути святым.

Бесіду вів
Олександр СИДОРЕНКО

АНТИБІОТИКИ ЗАМІНЮЮТЬСЯ ТРАВАМИ, АБО ЯК ПОЗБАВИТИСЯ СТЕРЕОТИПІВ

Галина Скляр

На жаль, переважна частина населення ще не знає до кінця про ту непоправну шкоду, яку несе з собою так зване традиційне лікування. Ми сліпо довіряємо лікарям, а вони призначають нам те, що знають з науки, бо їх того вчили. Але останнім часом в Україні з'явилось багато лікарів, які більш критично, без схеми, підходять до усталених лікувальних систем і засобів. Хтось із них лише доповнює основне (фармакологічне) лікування народними засобами, а інші повністю відмовились від антибіотиків і не радять їх своїм хворим, в усякому разі під час вживання природних препаратів.

Усім відомо, що антибіотик убиває мікроби. Та це відбувається лише в тому випадку, коли мікроби будуть правильно розпізнані. Проте сьогодні, при постійному введенні до організму тих чи інших ліків, мікроби вже «навчилися» добре маскуватися і не завжди вчасно викриваються ними. Лікарі це знають і багато хто з них враховує бажання пацієнта, призначаючи курс змішаного лікування або ж тільки, скажімо, фітотерапевтичне. І часто буває так, що лікування чисто народними способами прискорює видужання набагато швидше.

Звичайно, лікар повинен правильно оцінити стан хворого і ступінь його запущеності, деякі суто індивідуальні ознаки, і лише по тому надавати рекомендації щодо курсу лікування. Коли ж це робити бездумно, схоластично, безвідповідально, то нема чого й дивуватися, якщо хворому після усіх тих пігулок та вштриків стає все гірше й гірше. Адже антибіотики мають серйозні протипоказання, котрі треба обов'язково враховувати. Бо навіть коли вони справді убивають хвороботворних мікробів слизової та у внутрішніх органах, одночасно порушується мікрофлора органів. Лікування таких хворих погіршується, видужання подовжується або й стає неможливим.

Трави, які можуть бути рівноцінними при лікуванні різноманітних захворювань, зовсім не заморські. Вони ростуть в Україні, можна сказати — у нас під ногами. Тільки потрібно їх знайти і правильно використовувати.

Я займаюсь цим майже піввіку, багато з тих «дичок» вирощую у себе вдома. Проте хотілося б, щоб про властивості трав добре знали наші лікарі, які мають усі необхідні засоби діагностики та лабораторне устаткування. А трав у країні предостаточно, от мені і хочеться, щоб їх також було повно і в аптеках, а не на базарі, де хворому можуть підсунути що завгодно.

Отже, як позбутися стереотипів. Життя не стоїть на місці, але воно розвивається по спіралі, а тому сьогодні вже не здається таким неймовірним те, що вчора розцінювалося саме так.

А зараз мені хочеться запропонувати читачам кілька рецептів, які допомогли мені самій та й іншим вилікуватися від хронічного гастродуоденіту, виразки дванадцятипалої кишки, гастриту.

1. **Перемішати трави:** по 2 ст. л. дерев'я та споришу звичайного, по 1 ст. л. безсмертника та сухоцвіту багнового, 1 ч. л. евкалипту. Залити суміш 600 мл води і довести до кипіння, кип'ятити 10 хв. Охолодити до кімнатної температури, додати 2 г порошку спіруліни (морської синьо-зеленої водорості). Споживати по 100 мл тричі на день за 40 хв. до їди впродовж 20 — 30 днів. Окремо приймати спіруліну 2 тижні по 1 пігулці тричі на день під час їди, а потім зробити перерву на тиждень. Провести 3 — 5 таких лікувальних курсів для хворих з нормальною чи зниженою кислотністю шлункового соку.

2. **Перемішати:** 1 ч. л. кореня солодки, по 2 ст. л. споришу звичайного та дерев'я, 1 ст. л. реп'яшку. Залити суміш 700 мл води і кип'ятити 20 хв., охолодити до кімнатної температури, додати 3 г спіруліни. Споживати по 50 мл 6 разів на день між їдою впродовж 20 — 30 днів. Окремо приймати по 1 пігулці спіруліни 6 разів на день (розсмоктувати) незалежно від їди все ті ж 20 — 30 днів.

3. **Хронічний гастрит з підвищеною кислотністю.** Приготувати суміш: по 2 ст. л. трави цикорію та споришу, по 1 ст. л. звіробою, шишок хмелю та сухоцвіту багнового, по 1 ч. л. квіток рум'янку та м'яти перцевої. Все це залити 600 мл води і кип'ятити 7 хв., охолодити і додати 3 г порошку спіруліни. Споживати по 100 мл тричі на день за 20 хв. до їди впродовж 20 днів. Одночасно приймати спіруліну у порошок за 10 — 15 хв. до їди 4 рази на день по 0,5 г з водою, а одним раз (бажано) — з напірідким яйцем.

Трави пийте — не хворійте!

Якщо бажаєте отримати якісь інші поради, ба навіть лікувальні засоби, звертайтеся до мене за адресою: 37221, Скляр Галина Семенівна, с. Лука Лохвицького району Полтавської області. (05356) 9-51-47.

Від редакції. Галина Семенівна насправді неординарна людина і чудовий знавець природних засобів лікування. За десятиліття своєї безкорисливої праці вона змогла допомогти тисячам людей, які потребували нагального лікарняного втручання. В наступних випусках «Слова Просвіти» ми плануємо розповісти про цей самотутній народний талант. Отож, до зустрічі, шановні читачі.

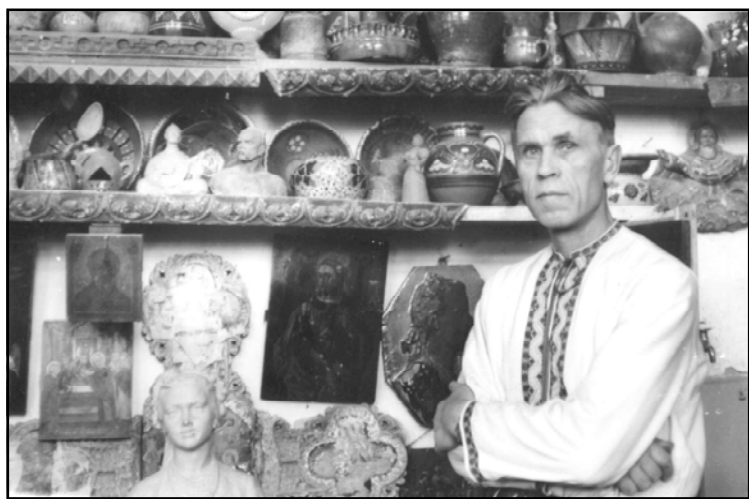

Його хата — «Гончарівня», як називали її шістдесятники, — стала образом справжності у столиці, наскрізь перейнятій чужиною. У той час, як обласні і районні музеї УРСР рясніли вітринами з графіками і звітами «зростання» радянського суспільства та виробами «народних умільців», від яких віяло фальшю (тарілки, вази, рушники з Леніним та його соратниками), тут був острівці живої України. З 1958 року Іван Гончар глибоко й систематично вивчав народне мистецтво, багато подорожував Україною, збираючи пам'ятки української традиційної культури. У його колекції, яка налічує понад 15 тисяч експонатів, представлене не тільки селянське мистецтво Київщини, Житомирщини, Полтавщини, Донбасу, Поділля, Буковини, Галичини, Закарпаття, але й витвори міських і манастирських ремісників XVII—XVIII століть; є велике зібрання народної картини, зокрема «Козаків-Мамаїв», народної ікони; близько 3 тисяч видань з україніки.

Спілкування з Іваном Макаровичем вселяло впевненість у вартісності нашої культури і в необхідності її збереження і захисту. Це був великий педагог, який легко й невтомно запалював свічки молодих душ. Євген Сверстюк каже: «Це людина, яка творила нам свято в епоху без свят. Коли він привозив і показував врятовані ним твори народного мистецтва — у нього руки тремтіли від щастя і обличчя сяяло». У нього збиралися молоді інтелектуали найрізноманітніших професій і зацікавлені: художники, журналісти, лікарі, письменники, фізики, архітектори. Загалом через його хату пройшли десятки тисяч українців та гостей з-за кордону. Він вибирав талановиту молодь з усієї України, допомагав здобути освіту, отримати роботу в столиці. Підбадьорював у часи страху і розпачу. Засівав і не чекав моментальних сходів. І всіх умів зацікавити, мимохіть спрямувати до пізнання себе, багатств свого роду і необхідності в будь-якій справі відчувати стрижень національної суті. Нейрохірург Юрій Ілюк,

новіл, Галина Зубченко, Ніна Матвієнко, Леопольд Яценко, Алла Горська, Євген Сверстюк і ще багато сміливих і чесних людей. Іван Гончар розумів, що збирає шедеври народної культури і знайомить з ними громадськість не для замилювання і звичайної втіхи колекціонера. Народне мистецтво будь-якого народу — це коріння його професійного, національного мистецтва, відповідного сучасності. У «Гончарівні», немов у гончарському горені, народна культура, подібно до глиняних витворів, «випалювалася», трансформувалася, перетворювалася в національну. І відвідувачі хати Гончара також відчували своє нове народження, пробуджуючи дане Богом, але замулене радянщиною почуття батьківщини.

Іван Макарович писав яскраві новели, вірші, а його щоденники є справжнім мистецьким твором. Він не раз казав: «Якби я не був художником, то став би письменником». Митець створив живописну серію етнографічних типажів українців, зобразив на своїх полотнах красиви України (також місця, які нині втрачені — затоплені

(Чернігів), Тарасові Шевченку (с. Лип'янка на Черкащині) та багато інших. За ініціативи Івана Гончара восени 1988 року було скликано перший після тривалого забуття кобзарський з'їзд, створено Всеукраїнську спілку кобзарів. Іван Макарович Гончар — один з ініціаторів створення Українського товариства охорони пам'яток історії та культури, Музею народної архітектури і побуту України; він започаткував у Києві відрод-

особистого страху. Він писав у щоденнику: «Я мусив стояти і вистояти, бо відчував, що за моєю спиною стоїть вся Україна і так мало є людей, здатних її захистити». Він був не лише митцем і учителем. Він був ще й воїном, здатним піднятися після неминучих у воїнській справі поразок. «Я місяцями жив без копійки в кишені, — писав Гончар у щоденнику. У мене відбирали здоров'я, але дух мій гартувався». За ті роки він зробив більше, аніж за всі попередні. Підготував вісімнадцять альбомів «Україна і українці», де фотографіями та власними малюнками проілюстрував народні побут та мистецтво різних регіонів України, зібрав сотні експонатів для свого музею. На його очах гинули осередки народного мистецтва, нищилися храми, ікони, їх треба було рятувати. «Згори» казали: вишиванки і глечики — це пережитки, відголоски буржуазного націоналізму. Здається, він не встигав вслухатися, що кажуть «згори» — у нього була справа, він поспішав на поклик своєї любові.

Іван Макарович мріяв про той час, коли українці перестануть сприймати витвори рідної культури як щось екзотичне. 1993 року (Іван Макарович кілька місяців не дожив до цієї бажаної події) його зібрання і творча спадщина стали основою Державного Музею І. М. Гончара. З 1999 року це — Український Центр народної культури «Музей Івана Гончара». Директор Центру Петро Гончар каже: «Нива, яку почав жати Іван Гончар, — ще така широка, що вистачить на багато поколінь». Це стосується і дослідження феномену української народної культури, і роботи самого Центру. Поки що приміщення, надане державою для музею, за браком коштів, не пристосоване для експонування спадщини засновника музею, хоча проводиться активна наукова і просвітницька діяльність. Микола Жулинський каже: «Ми тільки починаємо усвідомлювати, яку глибину має наша народна культура, і без збереження отой глибокої духовності ми у світі глобалізації можемо опинитися голими і безпорадними». Процес усвідомлення глибини завжди наснажує і дає сили. Сподіваємося, їх вистачить і на жнива, адже багатий урожай нам передбачається зібрати з ниви своєї народної культури і з тих зерен засіяти сучасну культуру, національну.

Ярослава МУЗИЧЕНКО

На знімках: Іван Макарович Гончар за роботою та серед своїх експонатів. Фото з архіву музею Івана Гончара

НИВА, ЯКУ ПОЧАВ ЖАТИ ІВАН ГОНЧАР, УСЕ ЩЕ ШИРОКА

Цієї зими, наприкінці січня видатному українцеві Івану Гончару виповнилося б 90 років від дня народження. І ті, хто мав честь його знати, і ті, хто вперше почув про митця та етнографа, розуміють: та справа, до якої доклав рук і душі Іван Макарович, вічна і необхідна. Так сталося, що про нашу етнографію суспільство і держава dbають все менше, а від цього кожен з нас втрачає надзвичайно багато. Це наш український космос. Це та іскра, що не дає захолонуту українській крові, запалюючи в ній світлосайний вогонь. Сподіваємося, що матеріал молодого етнографа Ярослави Музиченко зацікавить читачів нашої газети і покличе їх до праці: давайте разом на сторінках «Слова Просвіти» проведемо огляд наших українських місцевих етнографічних музеїв, наведемо проблеми, які супроводжують їхню діяльність та існування, і спробуємо вирішити їх разом.

Редакція

який уперше завітав до «Гончарівні» у 1964 році, каже: «От і зараз, майже через 40 років після того першого незабутнього й вражаючого знайомства, постійно займаючись вивченням нервової системи й розробкою ефективних методів лікування захворювань головного мозку, не перестаю пояснювати хворим і здоровим, що виникненню більшості хвороб сприяє порушення викристалізованих звичаїв того регіону, де людина живе».

Іван Гончар став ниточкою духу, яка поєднала розірвані страхом і смертю яскраві покоління українства 20-х і 60-х років. На початку 20-х завдяки своєму землякові, музиканту-педагогу Максиму Коросташу, навчаючись у Києві, він бачився з Оленою Пчілкою, Климентом Квіткою, Миколою Вороним, Данилом Щербаківським, слухав лекції Сергія Єфремова, Михайла Грушевського, спілкувався з Василем та Федором Кричевськими, Василем Седляром, Григорієм Пивоваровим. У 60-х уже в його «Гончарівні» духом української шляхетності переймалися Іван Світличний, Діана Петриненко, Василь Стус, Іван Дзюба, Олесь Гончар, Іван Миколайчук, В'ячеслав Чор-

«морями», закопані внаслідок аварії на ЧАЕС), архітектурні пам'ятки. Його скульптурні портрети визначних постатей нашої історії є по всій Україні, це пам'ятники Григорію Сковороді (Переяслав-Хмельницький), Катерині Білокур (с. Богданівка на Київщині), Івану Котляревському (Полтава), Івану Франкові (с. Копичинці на Івано-Франківщині), Миколі Лисенку

ження народних обрядів: колядування, веснянок, свята Купала, вбрав молодь у народне вбрання зі своєї колекції.

1 січня 1972 року колядки біля центральної ялинки на Хрещатику розігнала міліція. Далі були зради, погрози, доноси і перевірки. І було виключення з партії, до якої Гончар вступив на фронті, в 1943 році. Здавалося, митець був позбавлений

Засновник — Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка. Реєстраційне свідоцтво № 1007 від 16.03.1993 р.

**Головний редактор
Любов Голота**

**Шеф-редактор Павло МОВЧАН
Редколегія: Л. Голота, Я. Гоян, А. Журавський, П. Мовчан, А. Погрібний, О. Пономарів, І. Юшук**

Редакція листується з читачами тільки на сторінках газети і надіслані рукописи та світлинки не повертає. Залишає за собою право редагування та скорочення текстів.

Комп'ютерна верстка — Ірина Шевчук

Адреса «Слова Просвіти»: 01001, Київ-1, завулок Музейний, 8. Всеукраїнське товариство «Просвіта» імені Тараса Шевченка, тел. 228-01-30. E-mail: prosvita@iatp.org.ua

Індекс 30617.

Зам. № 3301203.

Наклад 3000.

Видруковано з готових фотоформ на комбінаті «Преса України»